

OPERA

TIDSKRIFTEN

ing

FOLKOPERAN

Ann Braathen

OPERAAGENT

Operautställning i

LONDON

Einem-oporor i

WIEN

no. 2 2018
pris 115 kr

763-2

LA NILSSON

Samtliga inspelningar på Decca, Deutsche Grammophon och Philips Recordings.

Releasedatum: 4 maj

Finns att köpa hos

CDON.COM

ginza.se

INNEHÅLL

FOKUS

12 Operaagenten Ann Braathen är doldisen som krattar manegen för några av Sveriges främsta operastjärnor. Sedan 17 år tillbaka driver hon sin artistagentur från Hornstull i Stockholm.

AKTUELLT

26 Ingvar von Malmborg har besökt Folkoperan på Hornsgatan i Stockholm och han samtalar med dess operachef, Mellika Melouani Melani. Folkoperans uttalade målsättning är att nå en ny publik och utveckla nya konstformer.

REPORTAGE

72 Alexander Husebye har sett utställningen "Opera: Passion, Power and Politics" på Victoria and Albert Museum i London. Utställningen gav många nycklar för den operavane som kan behöva få nya perspektiv, men även för den ovane operabesökaren.

Fr. v.: Ann Braathen. Foto: Erik Ardelius.

Katarina Dalayman i Aida. Foto: Markus Gårder.

Loa Falkman i Salieri vs Mozart. Foto: Markus Gårder.

Scen ur Lulu. Foto: Miklos Szabo.

Katarina Karnéus i Der Besuch der alten Dame. Foto: Werner Kmetisch.

Utställningsbild från Victoria and Albert Museum, London.

Christa Ludwig.

Omslag: Salome på Staatsoper Unter den Linden, Berlin.

Foto: Monika Rittershaus.

ALLTID I OPERA

5 LEDARE

6 NOTISER

10 STIPENDIATER Emma Sventelius, Daniel Lozakovich, Ylva Gruen och William Davis Lind.

18 SPELÅRET 2018/19 Kungliga Operan, GöteborgsOperan och Malmö Opera.

32 FÖRESTÄLLNINGAR Kungliga Operan, Folkoperan, Malmö Opera, Norrlandsoperan, Musikhuset (Helsingfors), Köpenhamn x 2, Staatsoper Unter den Linden (Berlin) x 2, Opéra de Versailles (Paris) samt Wiener Staatsoper och Theater an der Wien.

76 IN MEMORIAM Kjerstin Dellert, Martin Rupprecht och Jesús López Cobos.

80 NYTT PÅ DVD Carmen.

82 NYTT PÅ CD Alceste (Lully), Ottone, Handel Arias och Poetic and Romantic Songs.

86 KALENDER

88 SISTA ORDET Claes Wahlin belyser ett strukturproblem: att Stockholms tre största musikinstitutioner, Kungliga Operan, Konserthuset och Berwaldhallen, i princip framför musik från samma period.

90 DIE SCHWEIGSAME FRAU

Lyssna, upplev & njut av
NYA SÄSONGEN

på Kungliga Operan

2018.2019

OPERA

Madama Butterfly

Tristessa – URPREMIÄR

Aida

Rigoletto – PREMIÄR

La Bohème – NYPREMIÄR

Carmen – PREMIÄR

Karmelitsystrarna – NYPREMIÄR

Kung Roger – PREMIÄR

Don Giovanni – NYPREMIÄR

Dracula

Glada änkan

BALETT

Törnrosa

Trinity – PREMIÄR

Nötknäpparen – NYPREMIÄR

Dancing | Forward – PREMIÄR

En kväll med Ekman – URPREMIÄR

Processen – URPREMIÄR

UNGA PÅ OPERAN

NÄR DÅ DÅ

Orlando

SAMT

Konserter med Kungliga Hovkapellet

Birgit Nilsson 100 år

Läs mer och boka på operan.se

*Ladda ner appen –
upplev säsongsprogrammet*

Stolt partner till Kungliga Operan
Mastercard
Samarbetspartners
Savana Wallenius Lines

Varför sitter operacheferna så länge?

Det här numrets krönikör **Claes Wahlin** tar fasta på att många av våra svenska musikinstitutioner leds av en och samma person i över ett decennium. Och Wahlin påtalar att om chefsrekryteringarna fortsätter att ske utifrån institutionernas traditionella verksamhet, kommer sakernas sorgliga tillstånd inte bara att kvarstå utan också att fortgå. Det är bara att instämma i hans slutsatser.

Helt obemärkt i svensk kulturbevakning – förutom i Värmland – är att Wermland Operas chef **Ole Wiggo Bangs** kontrakt förlängts med två år till. Han sitter till 2021 och är då 70 år. Han har haft olika chefspositioner på samma institution i 25 år, de senaste 15 åren som operachef. Det är en extremt lång chefsperiod. Själv funderade han på att sluta, men efter att ha fått en förfrågan från styrelsen om att fortsätta tackade han ja. Ny huvudman för teatern blir Region Värmland som ska gå in i Landstinget Värmland. Och styrelsen med dess ordförande **Philip Jonsson** (S) i spetsen premierar i första hand stabilitet. Redan i OPERA nr 2/14 skrev Claes Wahlin om den utredning som en trio med **Sture Carlsson** i spetsen gjort på uppdrag av Region Värmland och Karlstad kommun. En av slutsatserna var att man borde få in mer kulturkunniga politiker i styrelsen. Nu verkar det som att sakernas tillstånd kommer att bestå.

Ordförande Philip Jonsson är mycket imponerad av Ole Wiggo Bangs kontaktnät, hans mångsidighet och kreativitet. Alla dessa kriterier är självklara förutsättningar för att leda en operaverksamhet. Även social kompetens och karisma borde ingå som en parameter. Bang har under många år suttit med i juryn för Ring Award i Graz – en tävling för unga regiteam. Det har lett till att några vinnande bidrag har fått chansen att göra en uppsättning i Karlstad. Nu senast den engelske regissören **Sam Brown**, som satte upp *Läderlappen* och lät handlingen utspela sig i Wien efter andra världskrigets slut. Denna gång blev inte detta lyckat. Jag såg sjätte föreställningen och aldrig har jag under en operett varit med om så få publikreaktioner.

Även Kungliga Operans vd och operachef **Birgitta Svendén** har fått sitt kontrakt förlängt från 2019 till 2022. Då är även Svendén 70 år och har då varit operachef i 13 år – ett chefsrekord för Kungliga Operan. Vad är det som gör att man får sitta så länge? Duktig på att hålla nere utgifterna, fyllda salonger eller brist på tänkbara kandidater? Eller att man inte startar rekryteringen i tillräckligt god tid och blir tagen på sängen varje gång en chefsperiod är över? Nu innebär det att en hel generation tänkbara chefsmän aldrig får chansen. De hoppas över. Det skulle behövas få in nytt blod på institutionerna som motvikt till (eventuell) konstnärlig stagnation.

OPERA utlovade att Birgit Nilsson 100 år skulle var temat i vårnumret. Det måste skjutas upp p.g.a. att böcker, dvd:er och tidigare utgivet material på cd inte har hunnit komma ut ännu. La Nilsson kommer i stället att hyllas i vårt sommarnummer. Så håll ut!

SÖREN TRANBERG
Chefredaktör och ansvarig utgivare

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Sören Tranberg

Adress Tidskriften OPERA,
Lindvallsplan 10, 117 36 Stockholm
Tel 0709-67 58 63
st@tidskriftenopera.nu
www.tidskriftenopera.se

Redaktion Erik Graune,
Bodil Hasselgren, Henry Larsson,
Ingvar von Malmberg,
Sören Tranberg, Claes Wahlin

Skribenter och medarbetare i numret
Lennart Bromander, Louise Fauvelle,
Jan Granberg, Erik Graune,
Bodil Hasselgren, Alexander Husebye,
Ingvar von Malmberg, Henry Larsson,
Sören Tranberg, Claes Wahlin

Korrektur
Hans L Beeck

Styrelse
Maria Dalayman (ordförande),
Catharina Lyckeberg Heimbürger,
Annica Sand, Paulina Pfeiffer,
Sören Tranberg samt
Cecilia Nygren (suppleant)

Prenumeration
Titeldata, kundtjänst: 0770-457 120
Online kundtjänst: opera.prenserservice.se
Årsprenumerering 495:- inkl. moms [5 nr]
Tvåårsprenumerering 900:- inkl. moms [10 nr]
Utlandsprenumerering: SEK 600 [5 nr]
och SEK 1100 [10 nr]. Porto tillkommer.
ISSN: 1651-3770

Projektledning Falck & Co
Art director Anki Andersson
Grafisk formgivning Pia Towers

Annonser
Alex Simonsson, Swartling & Bergström
Media, Birger Jarlsgatan 110,
114 20 Stockholm
Tel 08-545 160 63. alex@sb-media.se
www.sb-media.se

Tryck Trydells, Laholm, 2018

Tidskriften OPERA erhåller
bidrag från Statens kulturråd.

Sören Tranberg. Foto: Anna-Lena Ablström.

1 Stenhammartävling i Norrköping den 7–14 juni

Wilhelm Stenhammar International Music Competition äger i år rum i De Geerhallen i Norrköping mellan den 7 och 14 juni. Sedan starten 2006 äger denna internationella sångtävling rum vartannat år. År 2009 blev WSIMC, som första svenska internationella sångtävling, invald som medlem i världsorganisationen för internationella sångtävlingar. Organisationen har i dag cirka 130 medlemmar. Den är ett samarbetsorgan för världens mest prestigefyllda tävlingar, som t.ex. Tjajkovskijtävlingen i Moskva och Chopintävlingen i Warszawa.

År 2006 tog **Sonja Stenhammar**, släkt i fjärde led från en bror till Wilhelm, initiativet till Wilhelm Stenhammar International Music Competition, som hon också är konstnärlig ledare för. Specifikt för

1

NOTISER

tävlingen är samarbetet med Norrköpings Symfoniorkester. Vid tävlingen måste ett verk av **Wilhelm Stenhammar** framföras. Sedan några år delas även ett särskilt pris för bästa Stenhammar-tolkning ut. Priset är på 10 000 kronor. Till varje tävling antas högst 80 kandidater. Förutom cv och en cd-inspelning fordras för ansökan också ett programförslag innehållande sex operaarior, tre oratoriearior, fyra romanser och ett Stenhammarverk.

2 Tävlingen 2016 vanns av sopranen **Christina Nilsson**, som nyligen har gjort stor succé med titelrollen i *Aida* på Kungliga Operan i Stockholm. Tävlingen har utvecklats till en plattform för unga begåvade sångare att bli bedömda av en kvalificerad internationell jury med Clas Sköld som ordförande. Därigenom finns goda chanser till att kunna starta en karriär som operasångare. För publiken är det fri entré till samtliga tävlingsmoment, förutom finalkonserten som i år äger rum den 14 juni.

Vinnaren får 100 000 kronor, tvåan 60 000 kronor, tredjepristagaren 40 000 kronor. Den som får fjärde pris erhåller 20 000 kronor, lika mycket får den som erövrar publikens pris och slutligen Mozartpriset, där prissumman är på 10 000 kronor.

www.stenhammarcompetition.com

Östersjöfestivalen 2018

Den sextonde Östersjöfestivalen äger rum mellan den 22 augusti och 1 september. Det blir också **Michael Tydén**s sista som konstnärlig ledare.

Festivalen i Berwaldhallen inleds med **Gustav Mahlers** mäktiga åttonde symfoni från 1908 under **Daniel Hardings** ledning. Bland de 260 medverkande återfinns bl.a. sångsolisterna **Lise Lindström**, **Marie-Nicole Lemieux**, **Christopher Maltman** och **Simon O'Neill**. Den här besättningen kommer även att gästspela med verket vid höstens Edinburghfestival.

Den 23 augusti blir det jubileum för Baltikum. Då firar de baltiska staterna hundra år av självständighet. Sinfonietta Riga och

2

Tallinns kammarorkester under **Normunds Šnē** framför musik av Bartók, Martinů och Vask. Även konserten den 30 augusti ägnas **3** de baltiska staterna i ett program med **Esa-Pekka Salonens** pianokonsert och **Raminta Šerkšnytės** *Songs of Sunset and Dawn*.

Verdis *Messa da Requiem* ges den 24 augusti med drygt hundra korister i form av Kungliga Operans kör och Göteborgsoperans kör. Dirigenten **Domingo Hindoyan** leder en helsvensk solistkvartett: **Christina Nilsson**, **Miriam Treichl**, **Daniel Johansson** och **Anders Lorentzson**.

Kvällen därpå firas den svenske jazzlegendaren **Jan Johansson**, som tragiskt omkom för 50 år sedan, med både känd och mindre känd musik av denne gigant. För den musikaliska ledningen svarar **Lennart Åberg** och **Georg Riedel**.

Den 26 augusti dirigerar **Valery Gergiev** Mariinskijteaterns orkester i **Stravinskij**s *Eldfågeln* och *Petrusjka*.

Sebastian Fagerlunds opera *Höstsonaten* efter Ingmar Bergmans film blev en stor succé vid urpremiären på Finlands Nationalopera i höstas (OPERA nr 5/17). Nu ges den konsertant i Berwaldhallen med samma ensemble som i Helsingfors, vilket innebär **Anne Sofie von Otter**, **Erika Sunnegårdh**, **Helena Juntunen** och **Tommi Hakala**.

Östersjökörer hyllar den legendariske körledaren **Eric Ericson**, som i år skulle ha fyllt 100 år. Västerås Sinfonietta ger en konsert den 29 augusti under beteckningen Klassiskt i folkton med musik av **Beethoven**, **Tally**, **Stravinskij** och **Haydn**.

Årets Östersjöfestival avslutas genom att fira Esa-Pekka Salonen som fyller 60 år. Här kommer bl.a. hans cellokonsert att framföras av solisten **Truls Mørk**. www.balticseafestival.com

Opera på Skäret spelar italienskt

Opera på Skäret, utanför Kopparberg vid sjön Ljusnarens strand, spelar i sommar två italienska operor, nämligen **Gaetano Donizettis** *Kärleksdrycken* och **Giuseppe Verdis** *Don Carlo*. I Donizettioperan sjunger **Cody Austin** Nemorino, **Susanna Andersson** (Adina), **Johan Wållberg** (Belcore), **Il Hong** (Dulcamara) och **Rebecca Fjällsby** (Gianetta). För regin svarar **Elisabeth Ljungar** och för musikalisk ledning **Bengt-Åke Lundin**. Scenograf och kostymör är **Sven Östberg**. Det blir tio föreställningar mellan den 14 juli och 24 augusti.

Det är Verdis italienska version i fyra akter av *Don Carlo* för La Scala i Milano 1884 som ska spelas. Urversionen i fem akter skrevs på franska för Parisoperan 1867. Verdioperan spelas tolv gånger mellan den 28 juli och 26 augusti. Regissör är **William Relton**. Dirigent är **Michael Balke**, som för två somrar sedan ledde *Den flygande holländaren*. Scenograf är **Sven Östberg**. Titelrollen sjungs av **Alejandro Roy**, som alternerar med **Timothy Richards**. I kung Filip II:s roll alternerar **Taras Konoshchenko** och **Karl Huml**. Elisabetta görs av både **Ingegjerd Bagøien Moe** och **Charlotta Larsson**. **Siv Oda Hagerupsen** och **Matilda Paulsson** alternerar som intrigmakerskan Eboli och som Rodrigo hörs **Matteo Jin** och **Valdis Jansons**. www.operapaskaret.se

Barbara Hannigan får Rolf Schock-priset

4 Den kanadensiska sopranen och dirigenten **Barbara Hannigan** får Rolf Schock-priset 2018 på 400 000 kronor i de musikaliska konsterna. Hon erhåller priset för att hon är "en extraordinär och nyskapande artist med ett dynamiskt och intensivt förhållningssätt till den musik hon framför". Rolf Schock-priset ges till fyra pristagare och den sammanlagda summan är 1,6 miljoner kronor, som fördelas lika mellan pristagarna. Priserna delas ut av Kungliga Vetenskapsakademien, Kungliga Akademien och Kungliga Musikaliska Akademien vartannat år sedan 1993.

5

Karl-Magnus Fredriksson får Jussi Björling-stipendiet

5 Årets Jussi Björling-stipendium på 100 000 kronor tilldelas hovsångaren och barytonen **Karl-Magnus Fredriksson**.

Stipendiet kommer att delas ut vid en galaföreställning med sångare ur den svenska opera-eliten på Ulriksdals slottsteater Confidencen den 8 juni.

Fredriksson är sedan 1999 knuten till Kungliga Operan i Stockholm, där han medverkat som bl.a. Figaro i *Barberaren i Sevilla*, Papageno i *Trollflöjten*, Germont i *La Traviata* och titelrollen i *Eugen Onegin*, som han sjunger nu i vår. Han utsågs till hovsångare 2004 och mottog 2013 medaljen Litteris et Artibus. Han är också medlem av Kungliga Musikaliska Akademien.

Fredriksson fick sin utbildning vid Operahögskolan i Stockholm. I dag är han efterfrågad både som sångare och sångpedagog. Han är även verksam som skulptör, bildkonstnär och tonsättare. Ett 35-tal cd-inspelningar finns i hans diskografi, senast *Songs of Life* tillsammans med pianisten Mattias Böhm.

Stiftelsen Jussi Björlings minnesfond förvaltas sedan 1970 av Stiftelsen Kungliga Teaterns Solister (SKTS), som delar ut Jussi Björling-stipendiet till framstående sångare och musikprofiler. Sedan 2009 bidrar Anders Walls Stiftelse med stipendiesumman.

GöteborgsOperans Vänners stipendium 2018 ...

6 ...tilldelas mezzosopranen **Ann-Kristin Jones** och barytonen **Marco Stella**. De får 15 000 kronor vardera. Jones får priset för minnesvärda insatser på Göteborgsoperan i så väsensskilda roller som Cherubin i *Figaros bröllop*, Sextus i *Julius Caesar*, Olga i *Eugen Onegin*, drottning Gertrud i *Hamlet*. Innevarande säsong speglar Jones bredden i sitt konstnärskap med La Ciesca i *Gianni Schicchi*, kompositören i *Ariadne på Naxos* och Rosina i *Barberaren i Sevilla*.

Stella får stipendiet för bl.a. sina tolkningar av Belcore i *Kärleksdrycken*, Ping i *Turandot* och inte minst som Scarpia i *Tosca*.

6

Stefan Herheim har utsetts till professor vid ...

7 ... Operahøgskolen, Kunsthøgskolen i Oslo. Herheim är Norges mest meriterade operaregissör med en exceptionell internationell karriär. Professuren i Oslo är en halvtidstjänst som löper på sex år med tillträde nu i vår. Den här tjänsten kommer han att kombinera med frilansuppdrag som operaregissör runt om i Europa.

Nästa säsong kommer Herheim att regissera **Tjajkovskijs Spader dam** på Covent Garden i London, premiär den 13 januari 2019. På Deutsche Oper i Berlin kommer han att sätta upp *Nibelungens ring* med start 2020, den första nyuppsättningen på den scenen sedan **Götz Friedrichs** legendariska version 1984. Och från säsongen 2022/23 kommer Herheim att verka som operachef på Theater an der Wien.

7

Christoph Marthaler tilldelas International Ibsen Award

8 Marthaler, som är knuten till Ruhrtriennalen 2018–20, har fått International Ibsen Award – ett pris som är instiftat av den norska regeringen. Priset räknas som ett av de mest prestigefyllda i teatervärlden. Prissumman är på 2,5 miljoner norska kronor (260 000 euro).

Christoph Marthaler är en av världens mest betydelsefulla och mest inflytelserika regissörer inom teater- och operavärlden, säger juryns ordförande **Per Boye Hansen**. Tidigare pristagare som har fått priset är regissören **Peter Brook**, dramatikern **Jon Fosse** och kompositören och dirigenten **Heiner Goebbels**. Ibsen Award kommer att delas ut i samband med International Ibsen Festival, som äger rum på Nationaltheatret i Oslo i september.

8

9

Vladimir Jurowski och Serge Dorny tar över på Bayerische Staatsoper ...

... i München som chefsdirigent respektive operachef med start den 9 1 september 2021, då de efterträder **Kirill Petrenko** och **Nikolaus Bachler**. Moskva-födde **Vladimir Jurowski** har studerat dirigering för sin far, Michail, Rolf Reuter och Colin Davis. Jurowski började sin karriär på Komische Oper i Berlin. Därefter har han varit verksam vid de flesta av världens ledande operahus, för att slutligen bli chefsdirigent vid Glyndebourne Opera Festival 2001. Han kommer att kvarstå som chefsdirigent för Rundfunk-Sinfonieorchester Berlin, medan han lämnar chefskapet för London Philharmonic Orchestra. Han kommer att dirigera en ny uppsättning av *Rosenkavaljeren* våren 2021 på Bayerische Staatsoper – den första sedan olympiasommaren 1972 – i regi av Barrie Kosky, vilket kommer att kröna Nikolaus Bachlers chefstid.

Den mångsidige belgaren **Serge Dorny** var endast 22 år gammal när han började sin bana som dramaturg hos Gerard Mortier på Brysseloperan. De senaste fjorton åren har han lett Lyonoperan, som i fjol utsågs till årets operahus av det tyska operamagasinet Opernwelt. Dorny har även varit konstnärlig ledare för festivalen i Flandern och London Philharmonic Orchestra. www.staatsoper.de

Det Kongelige Kapel på Unescos världsarvslista

Det Kongelige Kapel har upptagits på Unescos lista över immateriella världsarv i Danmark. Normalt brukar dessa världsarvsutmärkelser gälla museer och historiska byggnader. Men eftersom Det Kongelige Kapel är världens äldsta orkester, grundad redan 1448 av kung Christian I, spänner deras historiska rötter över imponerande 570 år. Det Kongelige Kapel har sin dagliga gärning på Köpenhamnsoperan, där orkestern spelar i opera- och balettföreställningar, men den har även en regelbunden konsertverksamhet.

www.kglteater.dk :: Sören Tranberg

ANDERS WALLS STIFTELSE

Emma Sventelius

Daniel Lozakovich

Ylva Gruen

William Davis Lind

stipendiaterna 2018

ÅRETS GIRESTA-STIPENDIUM

Anders Walls Giresta-stipendium på 100 000 kronor går till mezzosopranen **Emma Sventelius** (f. 1990). Hon är född Lund och tar till sommaren sin masterexamen vid Operahögskolan i Stockholm. Efter två år på Vadstena Folkhögskolas säng- och pianolinje genomförde hon sin kandidatutbildning vid Musikkonservatoriet i Köpenhamn, där det också ingick ett utbytesår vid musikuniversitetet i Wien. I höstas gjorde hon sin internationella debut på Deutsche Oper am Rhein i Düsseldorf som Suzuki i *Madame Butterfly*.

En stor förebild är mezzosopranen Janet Baker. En drömroll är Octavian i *Rosenkavaljeren*. Stipendiet omfattar förutom prissumman även en professionell demoinspelning och fotografering samt en solokonsert i Giresta kyrka.

Årets andra Giresta-stipendiat är violinisten **Daniel Lozakovich** (f. 2001), som också får 100 000 kronor. Han började spela violin som sexåring och bara två år senare ägde konsertdebuten rum med Moscow Virtuosi Chamber Orchestra under Vladimir Spivakovs ledning.

Vid sidan om svenska orkestrar har Lozakovich framträtt som solist över hela Europa. Han har också en nära relation till dirigenten Valery Gergiev. De framträdde tillsammans med Mariinskijteaterns orkester vid nyårskonserten 2015 i Moskva och vid Lozakovichs Japandebut med Bruchs första violinkonsert. Pristagaren har redan ett prestigefullt långtidskontrakt med skivbolaget Deutsche Grammophon.

ANDERS WALLS CONFIDENCEN-STIPENDIUM 2018 ...

... går till mezzosopranen **Ylva Gruen** (f. 1987). Prissumman är 100 000 kronor. Sångerskan studerar sista året på masterprogrammet vid Sibelius-Akademien i Helsingfors. Efter gymnasiet tog Gruen en kammarmusikexamen i klarinettspel vid Mälardalens högskola i Västerås. Därefter blev det Luleå

tekniska högskolas treåriga kandidatprogram i sång i Piteå och två år på Operastudion i Stockholm innan hon sökte till Sibelius-Akademien.

Ylva Gruen har en förkärlek för nyskriven musik och har gjort flera uruppföranden, bland annat Johannes Pollaks sångcykel *Guldgrävarens tårar* i Helsingfors i fjol. Drömmen är en huvudroll i en nyskriven opera. Bland klassiska roller lockar Octavian i *Rosenkavaljeren*. Som förebilder nämner sångerskan Anne Sofie von Otter, Elina Garanča och Barbara Hannigan.

I vintras debuterade Ylva Gruen på Finlands Nationalopera i Helsingfors som Kate Pinkerton i *Madame Butterfly*. Närmast väntar provsjungningar, tävlingar och flera konserter, bland annat i Piteå och Östersund.

Också tenoren **William Davis Lind** (f. 1993), bördig från Härnösand, har tilldelats Anders Walls Confidencen-stipendium på 100 000 kronor. Han studerar tredje året på Operahögskolans kandidatprogram, där han i vår tar sin kandidatexamen. I sommar kommer Lind att delta i den svenska delen av Jenny Lind-turnén och därefter väntar provsjungningar och sångtävlingar, bland annat den nya tävlingen Schymberg Award i Sundsvall.

Drömrollerna är Cavaradossi i *Tosca* och Alfredo i *La Traviata*. Favoritkompositören är Puccini. William Davis Lind har den här säsongen medverkat i Kungliga Operans uppsättning av *Manon Lescaut*, där han gjorde både Edmondo och lykttändaren. ■

Sören Tranberg

*Emma Sventelius. Foto: Linda Otterstedt
Daniel Lozakovich. Foto: Sergej Andreev
Ylva Gruen. Foto: Gustav Larsson
William Davis Lind. Foto: Emmelie Thoor*

ANN BRAATHEN

Ålder: 64 år.

Bor: Villa i Rönninge.

Familj: Partner och puden Felix.

Jobbar som: Operaagent och driver agenturen Ann Braathen Artist Management (grundad 2001) som representerar ett 40-tal artister inom opera och klassisk musik.

"Det var allkonstverket som tilltalade mig"

Hon är doldisen som krattar manegen för några av Sveriges främsta operastjärnor. För OPERA berättar agenten Ann Braathen om regidrömmarna, gageförhandlingarna och ljudet av fågelsång.

Ann Braathen sitter på en stol med läsglasögonen i ena handen och blicken svävande i luften framför sig. Hon lyssnar på talkshowen Nordegren & Epstein i P1 som sänds live denna tisdagseftermiddag i slutet på februari. "Häftigaste operadebuten sedan millennieskiftet", citerar programledaren Thomas Nordegren ett av omdömena i den svenska pressen och presenterar dagens gäst, sopranen Christina Nilsson.

– Att prata om sensationer är uttjat i vår bransch. Men Christina Nilsson gick ut Operahögskolan i juni 2017 och så gör hon en sådan succé. Det har varit hyllmeter av fina recensioner. Det är sällsynt, säger Ann Braathen när hon har slitit sig från radiosändningen vid sin medarbetares dator och slagit sig ner vid sitt eget vita, välvda skrivbord.

Vi ses på hennes kontor som ligger lite undangömt en halv trappa ner i ett bostadshus vid Hornstull i Stockholm. Hon berättar att det har varit hektiskt sedan *Aida*-premiären på Kungliga Operan några dagar tidigare. Christina Nilsson gjorde titelrollen och Ann Braathen var på plats i salongen. När föreställningen var slut deltog hon i de stående ovationererna och en våg av lycka och stolthet sköljde över henne.

– Det är ett ögonblick jag kommer att komma ihåg resten av mitt liv. Den här typen av saker triggas mig att fortsätta med det jag håller på med.

Vad är det då hon håller på med? Sedan 17 år tillbaka driver hon agenturen Ann Braathen Artist Management. Hon är agent för ett 40-tal artister – bland andra Malin Byström, Ingela Brimberg, Elin Rombo, Daniel Johansson och Katija Dragojevic. Till hjälp har hon två medarbetare. Genom åren har Ann Braathen funnit nya talanger på operaskolornas examensuppspel, men numera är det vanligare att sångarna kontaktar henne och ber om att få provsjunga. Det var så Christina Nilsson gjorde när hon ännu var student.

– Vi är restriktiva med att plocka in nya artister, men om det är någon som jag tycker är extremt bra säger jag ja. Alla tårtbitar måste finnas där. Till att börja med krävs en fantastisk röst, men också utstrålning, språkkunskaper, framåtanda och ödmjukhet. Ändå är det omöjligt att veta på förhand om personen i fråga kommer att lyckas.

För Christina Nilsson har det börjat bra. Trots att publik- och kritiksuccéer är själva målet för Ann Braathen så är det efter sådana som det stora jobbet börjar. En ny stjärna har upptäckts och nu måste hon smida medan järnet är varmt.

– En succé som den för Christina med *Aida* är en slags trampolin – ett tillfälle för mig att förmedla detta till den internationella operavärlden. Det är en rätt klurig historia att tänka igenom hur det ska göras på bästa sätt.

Dagen innan vi ses har hon mejlat sina kontakter på de viktigaste operahusen i Europa och USA – konstnärliga ledare och castingansvariga. Mycket av Ann Braathens jobb handlar om att ha tentaklarna ute. Det har hon genom att dra i trådar och göra planteringar för att på olika sätt uppmärksamma sina artister och få dem att hamna på "rätt" ställen, i "rätt" roller.

– Sjunga får de göra själva och musikaliska råd får de av sina pedagoger. Men jag kan kratta manegen och vara ett slags roder när det gäller mer taktiska beslut, säger hon och tillägger:

– Sedan är det inte så att jag bara slänger ut dem till olika provsjungningar. Jag måste också skydda sångarna, se till att de vilar så att de kan göra den aktuella föreställningen bra. Då får det inte bli för mycket intervjuer och provsjungningar hit och dit.

Händer det att du är oense med sångarna om vad de ska göra och inte göra?

– Nej, oense kan jag inte säga att vi blir. Det är alltid sångaren som til syvende og sidst fattar beslutet. Men jag kommer med förslag på vilka roller som kan passa vid olika tider i livet.

Ann Braathens resa in i operavärlden började i Stockholm i slutet på 1950-talet. Hennes föräldrar hade ett stort operaintresse och hon var i femårsåldern när hon gick på Kungliga Operan första gången. Under uppväxten blev det otaliga besök.

– Mina systrar tyckte att det var förfärligt att gå på opera medan jag fastnade totalt, även om jag satt och sov ibland. Det var allkonstverket som tilltalade mig. När allting stämmer med riktigt bra artister, regi, scenografi och belysning – då är opera oöverträffat.

Parallellt med film- och teaterstudier på Stockholms universitet startade hon operagruppen Piccolaoperan. Drömmen var att bli operaregissör, men efter att ha gjort ett par uppsättningar, bland annat på Södra Teatern, kände hon att hon inte var tillräckligt begåvad. På 80-talet

"Jag skulle gissa att Sverige, i förhållande till vårt befolkningsantal, har flest sångare på världens operascener."

fick hon i stället in foten i den bransch som skulle visa sig passa henne perfekt. Hon blev erbjuden jobb på den då nystartade Svenska Konsertbyrån – en agentur för musiker inom den klassiska musiken. På den tiden tog svenska agenter i regel bara hand om artister inom Skandinavien.

Ann Braathen tyckte att det var tråkigt. Hon ville följa sångarna hela vägen, från att de var nybakade till att de gjorde titelroller på scener som La Scala i Milano och Metropolitan i New York. Hennes första artist var barytonen Peter Mattei. Deras samarbete började när han gick på Operahögskolan. I vår är han nominerad till 2018 års International Opera Awards och är aktuell som Amfortas i *Parsifal* på Parisoperan. Ann Braathen upplever att svenska artister har gott rykte internationellt – de kommer i tid och kan sin läxa.

– Man brukar tala om Birgit Nilsson-effekten, men också styrkan i de kommunala musikskolorna i ett led att få fram musikaliska begåvningar från alla samhällsklasser. Jag skulle gissa att Sverige, i förhållande till vårt befolkningsantal, har flest sångare på världens operascener.

Malin Byström har nyligen utsetts till "Årets kvinnliga operasångare" av International Opera Awards.

Vägen som slutar med att en artist hamnar på en scen börjar med att Ann Braathen presenterar sångaren för operahuset i fråga. Är de intresserade och sångaren är ledig under den specifika perioden, inleds diskussionen om gage. Större hus betalar i regel bättre än små – men summan beror också på hur attraktiv artisten är på marknaden, rollens svårighetsgrad och längden på spelperioden.

– Under de senaste åren har gagenivåerna stagnerat. Eller man kan säga så här: det är ett fåtal som tjänar väldigt mycket medan de andra står och stampar ekonomiskt.

Något annat som har förändrats i branschen är synen på operaagenter. På 80-talet, när Ann Braathen började, tyckte arrangörerna att det var lite skumt och onödigt med agenter.

– De såg det som att vi snodde pengarna. Fram till 2001, då jag startade eget, upplevde jag att mycket energi gick åt till att hantera motståndet kring att vara agent överhuvudtaget. Nu är det precis tvärtom: arrangörerna tycker att det är skönt att ha en mellanhand till artisterna.

Men ligger det inte något i det, att agenten snor pengarna?

– Jo, på ett sätt. Jag tar tolv procent plus moms på gaget vid långa jobb och 15 procent på konsertjobb. Och det är svårare för arrangören att sätta sig emot någon som är proffs på att förhandla, vilket kan leda till bättre gager – jämfört med en artist som för sin egen talan.

Det plingar till i Ann Braathens dator och hon ursäktar sig, sätter på sig läsglasögonen och kisar mot skärmen. Några sekunder senare skrattar hon till och lutar sig tillbaka i skrivbordsstolen:

– Det var från BBC Proms, där Malin Byström ska sjunga Richard Strauss *Vier letzte Lieder* i sommar. De ville betala för lågt, men nu har de höjt gaget lite. Det är bra, säger hon leende och tillägger sedan allvarligt:

– Det är alltid en balansgång när man ska förhandla om gager. Man vill hamna på en nivå där alla parter känner sig nöjda. Å andra sidan är det

problematiskt med vissa arrangörer, till exempel BBC Proms i London – de betalar dåligt eftersom de vet att det finns hundra andra artister som är beredda att sjunga gratis.

Eftersom Ann Braathen har som regel att närvara vid alla sina artisters viktigaste premiärer blir det en hel del resor. Och hon har några favoritstäder. Berlin är en, New York en annan. Hennes inställning till platserna präglas till stor del av vilken relation hon har till operahuset.

– På Metropolitan i New York är det trevliga människor att ha att göra med. Vi har en smidig, glädjefylld och personlig kontakt. Det är det operahus som är lättast och roligast att jobba med. Och så Stockholmsoperan – speciellt sedan Birgitta Svendén blev operachef.

Hur nära står du dina kontaktpersoner på operahuset?

– Det är olika. Min kontaktperson på Covent Garden i London har jag känt i närmare 30 år. Vi har ätit middag och gjort goda affärer ihop ett otal gånger, men vi har aldrig sagt ett privat ord till varandra. Det kan jag tycka är rätt befriande – när det är formellt men ändå trevligt.

På kontoret vid Hornstull har hon suttit sedan hon startade sin agentur. Hon och hennes två medarbetare har var sitt arbetsrum och Ann Braathen har inga planer på att expandera.

– Jag vill inte ha det större. Det skulle bara leda till att det blev opersonligt. Jag vill kunna ha fokus på alla mina artister, följa dem i allt de gör, oavsett var i världen de ska sjunga.

Vad drömmer du om i dag?

– Jag måste säga att jag har nått många av mina drömmar. Jag hade aldrig kunnat tro att det skulle bli så här bra. Sverige är en avkrok i norra Europa och det här är en relativt liten bransch inom kultursektorn. Jag är stolt över var min agentur och var mina artister har hamnat.

Den bakomliggande orsaken till att Ann Braathen kom att sätta sin fot i branschen var hennes kärlek till operakonsten. Under skolåren stod Mozart högst i kurs. På senare tid har hon börjat uppskatta Wagner. Numera går hon dock aldrig på operaföreställningar när hon är ledig. Fritiden tillbringas hon helst i villan i Rönninge, som hon delar med sin sambo. Där sitter hon gärna i en fåtölj framför brasan eller tar promenader med pudeln Felix i skogen. Och hemma är all musik bannad.

– Där vill jag ha det helt tyst och bara lyssna på fåglarna. ■ Louise Fauvelle

1. Ann Braathen. Foto: Erik Ardelius.
2. Ingela Brimberg. Foto: Herwig Prammer.
3. Malin Byström. Foto: Markus Gärder.
4. Daniel Jobansson. Foto: Markus Gärder.
5. Ingela Brimberg och Daniel Brenna. Foto: Herwig Prammer.

Spelåret

2018/2019

Kungliga Operan

Säsongens första premiär blir *Tristessa*, där textförfattaren **Torbjörn Elensky**, konstnären **Ann-Sofi Sidén** och kompositören **Jonas S. Bohlin** skapat ett verk, efter **Angela Carters** kultförklarade roman *The Passion of New Eve* (*Den nya Evas passion*) från 1977 om en ouppnåelig filmstjärna och en filmprofessor. Handlingen utspelar sig i ett framtida dystopiskt New York och ute i öknen. För regin svarar **Katharina Thoma**, knuten till operan i Dortmund, som tidigare har regisserat på Göteborgsoperan, Malmö Opera och Folkoperan. Dirigent är **Fredrik Burstedt** och i ledande roller framträder **Kerstin Avemo**, **Johanna Rudström** och **John Erik Eleby**. Urpremiär den 6 oktober.

Nästa premiär blir en nyuppsättning av *Rigoletto* den 24 november. Verdioperan regisseras av **Sofia Jupither**, som återvänder till Kungliga Operan efter *Salome*. Titelrollen sjungs av **Karl-Magnus Fredriksson** och Gilda av **Ida Falk Winland**. Dirigerar gör **Lionel Bringuier**, som ledde premiären på Operans förra *Carmen*-uppsättning.

Apropå *Carmen* så blir det vårens första premiär den 19 januari 2019 i en nyuppsättning som regisseras av **Johanna Garpe** och med **Per A Jonsson** som scenograf, medan **Nina Sandström** svarar för kostym och mask. Titelrollen görs av **Miriam Treichl**, medan **Daniel Johansson** och **Jesper Taube** alternerar som Don José. Dirigent är **Joana Carneiro**.

Sidan 18: Elin Rombo i *Glada änkan*. Foto: Markus Gärder.

Sidan 19: Kungliga Operans salong. Foto: Markus Gärder.

Katarina Dalayman i *Aida*. Foto: Markus Gärder.

Säsongens sista operapremiär den 16 mars är **Karol Szymanowskis** (1882–1937) *Kung Roger* i en samproduktion med Teatr Wielki, operan i Warszawa. För regin svarar filmregissören **Mariusz Treliński** och ledande roller görs av **Lukasz Goliński**, **Elin Rombo** och **Jesper Taube**. Szymanowskis opera hade sin urpremiär i Warszawa 1926. Musiken har jämförts med Richard Strauss men har också prisats för sitt eget poetiska tonspråk fyllt av virtuosa arior, symfoniska klanger och dramatiska körpartier. Det är första gången som *Kung Roger* sätts upp i Sverige.

På repertoaren återkommer **Michael Cavanaghs** uppsättning av Verdis *Aida* (27/10–13/12) med **Julia Jones** som dirigent. Vidare blir det nypremiär den 2 februari på **Johanna Garpes** uppsättning av Poulencs *Karmelitsystrarna* med **Camilla Tilling**, **Anne Sofie von Otter** och **Susanne Resmark** i ledande roller.

Dessutom blir det nypremiärer på Puccinis *Madama Butterfly* den 16 september och *La Bohème* den 17 december med **Sabina Bisholt** som Mimi. Mozarts *Don Giovanni* spelas från den 28 mars, nu med **Jeremy Carpenter** i titelrollen och **Dalia Stasevska** som dirigent. Vidare spelas **Victoria Borisova-Ollas** *Dracula* (från den 25 april) och **Ole Anders Tandbergs** och **Henrik Dorsins** uppsättning av operetten *Glada änkan* (från den 19 april) med **Elin Rombo** i titelrollen.

1700-talet i ny kostym blir det i Unga på Operans version av *Orlando* med musik av **Händel** och **Johan Ramström**. Uppsättningen dirigeras av **Mattias Böhm**. För regin svarar **Ellen Lamm** och titelrollen görs av **Emma Sventelius**. Det blir urpremiär den 4 maj 2019 på Confidencen, Ulriksdals slottsteater.

När då, då? med text, scenografi, kostym och mask av **Pija Lindenbaum** – ett samarbete med Helsingborgs stadsteater – får sin premiär på Operans Rotunda den 13 november. **Niklas Brommare** har skrivit musiken. **Mattias Böhm** är kapellmästare och för regin svarar **Kajsa Giertz**. Ledande roller görs av **Vivianne Holmberg** och **Lisa Larsson**. :|| www.operan.se

Göteborgs-Operan

Göteborgsoperan inleder säsongen med en reprispremiär på *Madame Butterfly* den 1 september. **Karah Son** sjunger Cio-Cio-San, **Katarina Giotas** (Suzuki), **Aaron Cawley** (Pinkerton) och **Daniel Hällström** (Sharpless). **Henrik Schaefer** dirigerar Puccinioperan, som ges tio gånger t.o.m. den 4 oktober.

Äntligen skjuts hela *Nibelungens ring* ut i Göteborg! Det har aldrig hänt tidigare och man fokuserar på verkets inneboende budskap – miljön – både i tolkningen och i hur uppsättningen produceras. När Alberich (**Olafur Sigurdarson**) stjälar guldets på botten av Rhen sätts en neråtgående spiral igång med mord, maktmissbruk, industrialism och miljöförstöring. Som vegetarian, djurälskare, antikapitalist och naturmänniska hade **Richard Wagner** viktiga tankar kring detta, som här lyfts fram i **Stephen Langridges** regi och **Alison Chittys** scenografi. Utöver detta ska produktionen även skapas så miljövänligt det överhuvudtaget är möjligt kring materialval, transporter, tillverkning och återvinning.

I rollen som Wotan ses **Anders Lorentzson** och som hans hustru Fricka, **Katarina Karnéus**. I andra bärande roller: **Brenden Gunnell** (Loge), **Henning von Schulman** (Fasolt), **Mats Almgren**

(Fafner) och **Hege Høisæter** (Erda). Det hela dirigeras av **Evan Rogister**, som senast framträdde på Göteborgsoperan med *Riddar Blåskäggs borg* och *Erwartung*. Premiär den 17 november och verket spelas tio gånger t.o.m. den 9 december. De tre följande delarna *Valkyrian*, *Siegfried* och *Ragnarök* får sina premiärer varje november de kommande åren, så att hela *Ringens* till slut kan ges till Göteborg stads 400-årsjubileum 2021.

Därefter följer en double bill *Cavalleria rusticana* och *Pajazzo*, som startade hela verismen i början av 1890-talet och lämnade fältet öppet för Puccini. Det blev operakonstens egen motsvarighet till naturalism, där mänskliga svagheter och begär granskades med lupp och skulle återges så troget verkligheten som möjligt. De båda enaktarna var aldrig från början tänkta att ges tillsammans, men sedan sekelskiftet 1900 har de varit ständiga parhästar – så även i denna produktion från Covent Garden i London, signerad regissören **Damiano Michieletto** och scenografen **Paolo Fantin**. På dirigentpulten återfinns den italienske maestron **Pier Giorgio Morandi**. Med Canios parti lägger tenoren **Tomas Lind** ännu en av de mest krävande italienska tenorrollerna till sina tidigare. Som hans unga hustru Nedda alternerar **Ida Falk Winland** och **Carolina Sandgren**, medan kärleksparet Santuzza och Turiddu i *Cavalleria rusticana* vråker ut sina frustrationer och sin åtra i **Joachim Bäckströms** och **Annalena Perssons** eller **Katarina Karnéus** gestaltning. Premiär den 9 februari 2019 och totalt blir det 13 föreställningar t.o.m. den 31 mars.

Även nästa operapremiär är ett dubbelprogram, **Bohuslav Martinüs** opera *Julietta* från 1938, där tonsättaren gjorde ett utdrag på tre scener som dock inte kom att uppföras förrän 2008. Den andra enaktaren är **Francis Poulencs** monodrama *La voix humaine*

(*Den mänskliga rösten*) från 1959. Den franska texten i de tre fragmenten ur *Julietta* kan förklaras av att pjäsen som librettot bygger på av surrealisten **Georges Neveux** har undertiteln *La clé des songes*, Nyckeln till drömmar, säger mer vad det handlar om. Har detta hänt eller är det något jag har drömt? I *La voix humaine* talar en kvinna på ett hotellrum i telefon med sin älskare, som just har gjort slut med henne. Hon försöker acceptera situationen, men via ett stort intag av lugnande tabletter tar hon sitt liv. Är detta kärlekspar detsamma som i Martinü-stycket? Som Juliette/Kvinnan ses **Kerstin Avemo**. Hennes Michel är **Michael Weinius**. **David Radok** svarar för både regi och scenografi. Det blir sex föreställningar mellan den 13 april och den 12 maj.

Operasäsongen avslutas med en repris av **Stephen Langridges** uppsättning av *Figaros bröllop*. I ledande roller: **Henning von Schulman** (Figaro), **Mia Karlsson** (Susanna), **Mattias Ermedahl** (greven), **Ida Falk Winland** (grevinnan) och **Adrian Angelico** (Cherubin). Reprispremiär den 16 maj och Mozartoperan spelas fem gånger t.o.m. 26 maj.

På Internationella kvinnodagen den 8 mars 2019 fortsätter Göteborgsoperan sin serie med att ge äldre svenska operor konsertant. Kompositören är göteborgsprofilen **Elfrida André** (1841–1929), bland mycket annat Sveriges första kvinnliga domkyrkoorganist. Till invigningen av operahuset i Stockholm utlystes 1894 en tävling för att få fram en nyskriven svensk opera. Inget av de inkomna bidragen placerade sig, ett av dem var Andrées opera *Frithiofs saga* till **Selma Lagerlöfs** text. Historien bygger på **Esaias Tegnér**s götisk-romantiska vikingasaga om kungadottern Ingeborgs och hjälten Frithiofs kärlekssaga. Då operan aldrig kom till framförande, sammanställde André en Frithiofs-svit för orkester. Först 2013 framförde Wermland Opera i Karlstad ett utdrag ur operan halvkonsertant. Men det

blir först nu i Göteborg som vi får möjlighet att höra denna senromantiska opera i sin helhet. Dirigent är Folkoperans musikaliska ledare **Marit Strindlund** och som huvudrollsparet hörs **Julia Sporsén** och **Markus Pettersson**.

I höstens orkesterkonsert den 19 och 21 oktober står Göteborgsoperans kör i centrum, som erbjuder två magnifika verk för stor orkester och soli. **Carl Orff**s *Carmina Burana* från 1937, som kombineras med **Sergej Rachmaninovs** *Klockorna* från 1913. Till de symbolistiska texterna av **Edgar Allan Poe**, som beskriver allt från bröllopsklockor till alarmerande krigsklockor, har Rachmaninov komponerat en fascinerande kärv senromantisk musik, där han använt sig av en medeltida gregoriansk melodi som genomgående tema. De praktfulla körklangerna och den grandiosa orkesterkoloriten leds av **Karen Kamensek**. Solister är **Annalena Persson**, **Tomas Lind** och **Daniel Hällström**.

Ringaren i Notre Dame blir nästa säsongens musikal på Göteborgsoperan. Disneymusikalen av **Alan Menken** är en mörk historia om kärlek och hjältemod. I centrum står den godhjärtade, puckerlyggade ringaren Quasimodo, hans onda förmyndare Claude Frollo, den modiga Esmeralda och den tappre kapten Phoebus. Dessa människors öden korsas i 1500-talets Paris, i en kamp mellan ont och gott. Ringaren Quasimodo spelas av **Martin Redhe Nord**. Operasångaren **Joa Helgesson** tar sig an Claude Frollo. Vem som gör den kvinnliga huvudrollen Esmeralda kommer att meddelas senare. Uppsättningen, som sjungs på svenska, är ett samarbete med Fredericia Teater i Danmark. Sverigepremiär den 22 september och det blir 80 föreställningar t.o.m. den 6 april 2019. ■|| www.opera.se

*Sidan 21: Göteborgsoperan. Foto: Mats Bäcker.
Karab Son i Madame Butterfly. Foto: Mats Bäcker.*

Malmö Opera

Malmö Opera inleder nästa säsong med att spela musikalen *West Side Story* av **Leonard Bernstein**. Tonsättaren skulle ha fyllt 100 år i sommar. Bernsteins symfoniska musik, med latinska rytmer och jazz, har starka kontraster av våld och ömhet. Musiken och **Stephen Sondheims** sångtexter skapade oförglömliga pärlor. Musikalen framhäver också dansen som ett berättande element, i form av koreograferade slagsmålsscener. Huvudrollerna Maria och Tony sjungs av **Frida Johansson**, som härom året gjorde ett starkt porträtt av Gerda i *Snödrottningen* i Malmö, och musikalartisten **Anton Zetterholm**, som sjöng Raoul i *Fantomen på Operan* på Cirkus i Stockholm häromåret. **Kasper Holten** regisserar och **Magnus Fryklund** dirigerar. Premiär den 31 augusti. Musikalen spelas t.o.m. den 16 december.

Säsongens första operapremiär blir *La Traviata* den 17 november. Den franska stjärnsopranen **Patricia Petibon** rolldebuterar som Violetta och alternerar med **Rebecca Nelsen**, som häromåret i Malmö gjorde succé som Susanna i *Figaros bröllop*. För regin står **Olivier Py**, chef för festivalen i Avignon. **Pierre-André Weitz**

svarar för både scenografi och kostymer. **Sehoon Moon** sjunger Alfredo och Germont père görs av **Davide Damiani**. På dirigentpulten alternerar venezuelanske **Rafael Payare** och det eftertraktade finländska stjärnskottet **Dalia Stasevska**. Verdioperan ges t.o.m. den 10 februari 2018.

Benjamin Staerns hyllade familjeopera *Snödrottningen* i regi av **Elisabeth Linton**, chefsregissör och dramaturg på Malmö Opera, får ny premiär den 15 december. Som grund ligger den store sagoberättaren H.C. Andersens klassiska saga om barndomsvännerna som konfronteras med sin uppväxt i en berättelse om vänskapens seger över ondskan. I ledande roller ses **Frida Johansson**, **Wiktor Sundqvist**, **Susanna Stern** och **Maria Streijffert**. Sagooperan framförs under ledning av den norska dirigenten **Cathrine Winnes**, till vardags konstnärlig ledare och chefsdirigent för Blåsarsymfonikerna i Stockholm. *Snödrottningen* spelas t.o.m. den 19 januari 2019.

Richard Wagners *Den flygande holländaren* ankrar i Öresund den 2 februari och kommer att ha kvarstad i Malmö t.o.m. den 31 mars. I titelrollen alternerar österrikaren **Josef Wagner** och australiensaren **Daniel Sumegi**. Senta sjungs av den unga lyrisk-dramatiska sopranen **Cornelia Beskow**. För regin svarar holländska **Lotte de Beer**, som dels gästar världens stora operahus, dels leder operakompaniet Operafront i Amsterdam. Musikaliskt ansvarig dirigent är **Steven Sloane**, till vardags chefsdirigent för Bochumsymfonikerna såväl som för Operafront.

West End-succén *Matilda - The musical* är baserad på en berömd barnbok av **Roald Dahl**, skaparen av nutida sagor där barnen tar makten över sina liv. Tonsättaren och komikern

Tim Minchin har skrivit musiken och de klipska sångtexterna. Musikalen fick inte mindre än sju Olivier Awards 2012. **Elisabeth Linton** regisserar en stor barnensemble som får göra revolution mot de vuxna artisternas rollgestalter. I huvudrollerna **David Lundqvist**, **Åsa Fång**, **Michael Jansson** och **Oscar Pierrou Lindén**. Premiär den 15 mars. Fram till den 2 juni har man möjlighet att se musikalen.

Efter ett framgångsrikt arbete, med hjälp av boktryckarkonsten, men också i och med nationalstaternas framväxande, kom vändpunkten för Martin Luther. När ett blodigt bondeuppror bryter ut faller han ord som kom att förfölja honom: "Schlagt sie tot!" – Döda dem! I vår samtid, där religion, apokalyptiska stämningar och hårda utspel ligger högt på dagordningen, finns klara paralleller med Europa för 500 år sedan. **Bo Holtens** musik och **Eva Sommestad Holtens** libretto skildrar en värld i våldsam förändring. Operan framförs på tyska i regi av **Peter Oskarson**. Musikaliskt ansvarig är **Patrik Ringborg**. **Dietrich Henschel** gestaltar Martin Luther. I övrigt medverkar bland andra **Reinhard Hagen** och **Inger Dam-Jensen**. Urpremiär blir det den 11 maj och sedan spelas produktionen t.o.m. den 1 juni.

Äntligen spelas barockopera i Malmö. **Händel** var en av de tonsättare som undvek förbudet genom att skriva opera skickligt förklädd till oratorium. *Il Trionfo del Tempo e del Disinganno* från 1707 har inget religiöst innehåll utan handlar om hur fyra allegoriska väsen tävlar med varandra. Tiden (Tempo) och Insikten (Disinganno) försöker övertyga Skönheten (Bellezza) att överge Njutningen (Piacere) för mindre flyktiga tillfredsställelser. I korthet: glöm köttet och omfamna själen – det var trots allt en kardinal, Benedetto Pamphili, som skrev librettot. Till detta sitt allra första oratorium skrev Händel den välkända arian "Lascia ch'io pianga", som han 1711 återanvände i operan *Rinaldo*.

De fyra allegoriska figurerna görs av **Joshua Ellicott**, **Sonia Prina**, **Mary Bevan** och **Elisabeth Jansson**. **Ted Huffman** regisserar. Vem som dirigerar är inte klart i skrivande stund. Produktionen är ett samarbete mellan Malmö Opera och Det Kongelige Teater i Köpenhamn. Premiär den 18 maj och verket spelas också den 20 maj.

Malmöoperans annexscen Operaverkstan spelar kommande säsong följande produktioner:

Isabelle Aboulker är en prisbelönt fransk tonsättare, född 1938. Hennes tonspråk är en blandning av opera, jazz och modern kabaré. I samarbete med den nystartade operagruppen Den Andra Operan sätts nu en av hennes operor, *Förvandlingar i*

helvetet, upp i Sverige för första gången. Uppsättningens kostym och scenografi är en modern tolkning av Hieronymus Bosch och görs av **Bente Rolandsdotter**, aktuell i vår med *Orfeo & Euridice* på Norrlandsoperan. För regin svarar **Ditte Hammar**, aktuell med *Stämband av stål*, – dokumentärfilmen om Birgit Nilsson. Premiär den 29 juni 2018 på Sommarscen Malmö och operan spelas t.o.m. den 1 juli. Uppsättningen spelas även i Stockholm första veckan i juli.

Idén till **Joseph Martin Kraus** *Proserpin* kom från självaste kung Gustav III. Premiären ägde rum 1781 på Confidencen, Ulriksdals slottsteater, inför kungen och hovet. I Operaverkstans version gestaltas verket av fyra sångare, en dansare och tre musiker. Musiken framförs nu på marimba, klarinett och fiol, kryddat med persisk fiol och armeniskt träblås. *Var är du Proserpin?* har spelats för fulla hus på Verkstan under våren 2018. Till hösten får den möta sin publik på scener runt om i Skåne. Turnén avslutas på den plats där allting började, på Confidencen. Turnén äger rum mellan den 28 september och den 27 oktober. På Verkstan den 30 oktober samt den 1 och 2 november.

Komedi på en bro komponerades 1935 av den tjeckiske tonsättaren **Bohuslav Martinů** som levde mellan 1890 och 1959. Librettot bygger på en pjäs av den folklige författaren **Václav Kliment Klicpera** och skrevs i slutet på 1800-talet. Det är en klassisk komedi om människor i trängt läge. Operaverkstans version – i regi av dess konstnärliga ledare **Maria Sundqvist** – utspelas under det kalla kriget och sätts upp med fem sångare och fyra musiker. Spelperiod 23/3–17/4.

På Helsingborgs stadsteater spelas *En alldeles särskild dag* som är en nyskriven musikal baserad på Ettore Scolas hyllade genombrottsfilm från 1977 med Sophia Loren och Marcello Mastroianni. I centrum står hemmafrun Antonietta som utåt sett lever det perfekta livet med man och många barn mitt i Rom. Året är 1938 och nationalismen präglar allt större delar av dåtidens Europa. **P-O Nilsson** svarar för musiken. Regissör är **Annika Kofoed**. Urpremiär i Helsingborg den 2 mars 2019, därefter blir det turné i Skåne fram till den 18 maj. :|| www.malmoopera.se

Sören Tranberg

Sidan 23: Malmö Opera. Foto: Visit Sweden.

Susanna Stern i Snödrotningen. Foto: Malin Arnesson.

Snödrotningen

FOLKOPERAN

Högst upp i ett bostadshus på Hornsgatan 72 i Stockholm finns Folkoperans kontor. En ombyggd vind med glasväggar, synliga balkar och utsikt över Söders ojämna silhuett av svartmålade tak. Den stora dekorationen är en röd schäslong i sekelskiftesstil. Här uppe huserar operachefen Mellika Melouani Melani och husets administration på tolv personer.

Men trots läget – en rad stockholmsföretag skulle kunna begå lustmord för att överta lokalen – är operachefen inte nöjd. Hon och de andra vill hellre hålla till i gatuplanet med svängdörrar till scenen och logerna och några meter till teknik och kostym. I dag är avståndet dit, sex trappor, för långt och de planerar en flytt neråt.

Folkoperan ligger i en biograf från 1920-talet. Den byggdes som premiärbiograf och hade då över tusen sittplatser, ritad av arkitektfirman Höög & Morssing i nyklassicistisk stil. Den döptes senare till Garbio, eftersom Greta Garbo växt upp i närheten, men när Folkoperan övertog kontraktet hösten 1984 var detta en nersliten kvartersbio med obestämd repertoar. Först när foajén renoverades 2012 fick man fram den ursprungliga, strikt antikiserande tak- och väggdekoren. De hittade också ett undanskynt litet verk av en ung Astri Bergman Taube.

Att Folkoperan flyttade in här var del av en utveckling. Flera mindre stockholmsteatrar hade installerat sig i övergivna biosalonger, och även på Dramatens lilla scen visades tidigare film. Bänkrader fanns, liksom biljettkontor och ridå. Men scenen var smal och grund och inte utrustad för solister, kör och musiker.

Problemet är ungefär detsamma i dag. Där scengolvet tar slut börjar ytterväggen mot Brännkyrkagatan, ingen expansion är möjlig. Den tekniska personalen består av sju personer och de flesta arbetar i olika plan i källarmiljöerna under scenen.

Folkoperan startade som källaropera. Mottot var ”opera i närbild” och det kunde nog alla hålla med om. Lokalen på Roslagsgatan tog bara 165 personer. Trots att uppsättningarna ständigt var utsålda lyckades de sällan täcka produktionskostnaderna. En sångsolist tjänade lika mycket under en enda kväll på Konserthuset som på att sjunga 30 föreställningar där.

I den nya lokalen på Söder fanns 700 sittplatser och nu kom det stora förvandlingsnumret. Som första uppsättning valde grundartrion Claes Fellbom, Kerstin Nerbe och Krister Fagerström det väldiga utstyrselverket *Aida 1985*; här nerskuret till 15 sångare, 23 musiker och fem dansare. Under det inledande förspelet simmade Aida naken i en bassäng.

En vild chansning, den första av flera. Den gick hem. Musikkritikern Camilla Lundberg menade att verket pånyttfötts och snart hittade de musikteaterintresserade till Folkoperans nya adress.

Detta måste sättas in i ett sammanhang. Under 1970-talet hade Stockholmsoperan en glansperiod, då även Ingmar Bergmans *Trollflöjten* sändes som nyårsunderhållning. Den statliga kulturutredningen från 1974 ville sprida kultur över hela landet och i samma svep som Folkoperans startade hade Norrlandsoperan tillkommit 1974 och Värmlandsoperan året därpå. I dag har Sverige därför sex permanenta operahus, vilket är mycket med tanke på invånarantalet.

1. *Carmen Moves*, 2016. Foto: Mats Bäcker.
2. *Mellika Melouani Melani*. Foto: Markus Gärder.
3. *Satyagraha*, 2016. Foto: Markus Gärder.
4. *Salieri vs Mozart*, 2018. Foto: Markus Gärder.
5. *Folkoperans salong*. Foto: Markus Gärder.
6. *Maskeraabalen*, 2012. Foto: Mats Bäcker.
7. *Turandot*, 2017. Foto: Mats Bäcker.

"Teatern har tappat och dans var stort på 1980-talet. Opera är i dag den spännande konstformen, helt klart på uppgång."

I städer där det finns en andraopera har tvåan ofta valt att spela på sitt modersmål. Det gäller Komische Oper i Berlin, English National Opera i London och Volksoper i Wien. Folkoperan gjorde samma val och har hela tiden använt svenska på scenen.

Folkoperans uttalade målsättning var att nå en ny publik. Även detta lyckades. Tio år efter invigningen var en fjärdedel av dess publik nykomlingar som aldrig sett ett operaverk tidigare. När Folkoperan 1993 klassades som regional institutionsteater hade de redan varit gäst på teaterfestivalen i Edinburgh tre gånger och på kulturveckan i Kiel två gånger.

Mellika Melouani Melani tillträdde år 2012 som chef på Folkoperan. Hon gick ut Scenskolan i Göteborg 1998 och debuterade fyra år senare som regissör.

Snart kom den omdiskuterade pjäsen *Ondskans Axel* på Teater Tribunalen – ett par kvarter från Folkoperan – om en svenskpalestinsk familj i skuggan av Mellanösternkonflikten. Såväl Melouani Melani, med en bakgrund i Marocko, som teaterns profilnamn Richard Turpin, lämnade Tribunalen efter en konflikt runt uppsättningen. Innan hon kom till Folkoperan hade hon regisserat två operaverk: *Rigoletto* på Uppsala stadsteater 2008 och *Carmen* på Backa Teater i Göteborg 2009.

– Första året på Folkoperan var oerhört svårt, berättar Mellika Melouani Melani när OPERA kommer på besök i hennes arbetsutrymme på vinden.

Hon efterträdde ett par starka personligheter – inte den lättaste uppgiften. Men kulturvärldens tvekan gällde hennes kreativa ambitioner och förmågan att handskas med kulturbyråkratin. Var hon rätt person att driva verksamheten med den blandning av fräckhet, slughet och ständiga överraskningar som präglat Stockholms lilla operahus sedan starten? Åsikterna gick också isär efter hennes regidebut i huset med *Maskeradbalen*.

Av Folkoperans årsredovisning 2016 framgår att verksamhetens mål är att ”förnya och locka en ny publik genom att sätta dramat i centrum” och att teatern har ”visionen att tända nya tankar genom orädd opera”. Folkoperan ”verkar för ett dynamiskt operativ som utvecklar operakonsten och som kan skapa nya perspektiv”, heter det också.

– Folkoperans uppgift är att utveckla nya konstformer, säger Mellika Melouani Melani. Vi vill positionera Folkoperan som ett radikalt alternativ i en ganska stelbent operavärld. Huset ska fungera som banbrytare för det oväntade och att nå dit är en viktig del av mitt jobb, precis som för mina föregångare.

– Stockholmsoperans anslag är på ungefär 500 miljoner, medan vi får 31 miljoner. Denna procentuella fördelning har varit ungefär densamma under hela vår existens. Då ska man ha i åtanke att omkring 30 procent av vår budget kommer från biljettintäkter, vilket är mycket högt.

Under 2017 fick Folkoperan 15 miljoner i stöd av Statens kulturråd, 6,8 miljoner av landstinget och 8,7 miljoner av Stockholms kulturförvaltning. Huvudsponsor är Riksbyggen.

– Vår publik består till 62 procent av kvinnor och 38 procent av män, säger kommunikationschefen Susanne Reuszner. Med *Turandot* lyckades vi verkligen locka en ny och betydligt yngre operapublik, inte minst genom vår marknadsföring.

Mellika Melouani Melani har en stark tro på operakonsten, som hon menar är den ultimata uttrycksformen, där alla andra konstformer samlas och samverkar i en maximal ansträngning.

– Teatern har tappat och dans var stort på 1980-talet, menar hon. Opera är i dag den spännande konstformen, helt klart på uppgång. En mycket emotionell uttrycksform som ska gå rakt in i människors hjärtan.

– Fast den är kapad av borgarklassen, lägger hon till, halvt ironiskt och halvt på allvar.

Hon talar gärna om Lars-Erik Larssons lyriska svit *Förklädd gud* härom året, med lyrik av Hjalmar Gullberg, omvandlad till en scenuppsättning. Astrid Assefa var recitator. En rad EU-medborgare vandrade runt i scenlandskapet, medan deras ibland gripande berättelser projicerades på en filmduk. Ett oväntat uppslag som väckte frågor – som så ofta i Folkoperans historia.

Barnopera anser Mellika Melouani Melani är en del av Folkoperans tradition och ett sätt att förvalta husets arv. Hon känner sig nöjd med samarbetet med El Sistema 2016, där professionella sångare och musiker stod på samma scen som elever under El Sistemas konserter. I *Carmen Moves* medverkade Lilla kören under ledning av Pelle Olofsson. Uppsättningen sågs av 10 500 personer.

Men mest stolt är hon över *Satyagraha*, en opera i tre akter av Philip Glass, som handlar om Mahatma Gandhis tid i Sydafrika. Uppsättningen har redan getts i två omgångar på Folkoperan,

enbart under 2016 spelades 47 föreställningar. Den är tillbaka igen den 18 maj efter olika internationella turnéer. Regissör är Tilde Björfors från Cirkus Cirkör.

– Det blev en fantastisk fusion av starka konstnärskap, säger Mellika Melouani Melani och det lyser lite i ögonen. Inte opera med en touch av cirkus, utan olika konstformer som gifter sig. Det handlar också om behovet av myter. Här har operan en jätteuppgift i att kanalisera vår civilisations grundmyter.

Uppsättningen av *Satyagraha* har lett till en rad internationella kontakter. För våren 2019 planeras en skräckopera. Idén att skriva om och färdigställa Claude Debussys skräckopera *Usher* presenteras av den belgiska tonsättaren Annelies van Parys, som samarbetat med Folkoperans chefsdirigent Marit Strindlund i ett antal tidigare projekt. Alltihop blir ett samarbete med Staatsoper i Berlin – ytterligare en intressant partner.

Att leda en mindre opera med en ständigt stormig ekonomi är naturligtvis slitsamt. Mellika Melouani Melani får ny energi genom att löpträna och medan benen arbetar föds en rad intressanta idéer. Hon har tillstånd att regissera även utanför Folkoperan, men det får bli vartannat eller vart tredje år. Ett av skälen är att hon inte hinner mer, ett annat att hon är småbarnsmamma. ❧ Ingvar von Malmberg

Aida

KUNGLIGA OPERAN • RECENSENT: ERIK GRAUNE • FOTO: MARKUS GÅRDER

Redan i inledningsscenen av den nya *Aida* visas slutbilden. Aida sitter lutad mot gravvalvets mur med Radamès liggande i knäet bortvänd från publiken. Ovanför ligger Amneris död med den sörjande fadern lutad över henne. Kanske är det avsaknaden av **Giuseppe Verdis** effektfulla favoritknep – en bädd över höga skimrande stråkar, där Radamès och Aida tar farväl av den jordiska tåredalen i långa undersköna fraser – som gör att grymheten i deras öde blir så tydlig. De unga älskandes död kommer att bli något fruktansvärt och ohyggligt och inte den hoppfullt försonande katharsis som slutduetten vanligtvis förmedlar.

Aida ställer numera nästan oöverstigliga krav på regimässig förnyelse, så instängd som den är i sin tolkningstradition av egyptologisk exotism och triumfscenens masseffekter på t.ex. sommarfestivalernas utomhusarenor. Regissören **Michael Cavanagh** vill demontera verket till ett intimt kammarspel om ung kärlek fången och förintad av krigshets och officiell nationalism. Det är ingen dålig idé och den fungerar i alla fall delvis. Både **Christina Nilsson** (Aida) och **Ivan Defabiani** (Radamès) är övertygande skyddslösa och känslösvallande i sin konflikt mot samhällets krav. Att uppsättningen inte riktigt infriar de förväntningar som den gripande öppningsbilden inger beror i första hand på en obegriplig brist på personregi med statiska eller ibland obefintliga scenerier som helt överger sångarna.

Men detta vägs upp av de sångliga kvaliteterna. Att låta en ung sångerska göra sin första större roll som Aida skulle i de flesta fall vara en dumdristig satsning. I det här fallet är det bara att gratulera och ge operaledningen en elege. **Christina Nilsson** Aida-debuterar med en säkerhet som är häpnadsväckande. Hennes sopran har en lyrisk kärna med varm rondör, samtidigt stor expansionskraft som hanteras med både medvetenhet och erfarenhet. Sångerskan räds överhuvudtaget varken de dramatiska utbrotten på höjden, Nilarians mördande pianissimon eller Verdis skoningslösa frasbyggen. Dessutom har rösten – vilket är mycket ovanligt för en ung sångerska – en personlig och igenkännbar timbre.

Lika imponerande är den hos oss oprövade italienske tenoren **Ivan Defabiani**, som visserligen i sin gestalt är en svärmisk yngling men i rösten en maffig fullvuxen spintotenor, om ännu ibland något ofokuserad. I den fruktade "Celeste Aida" utvecklar han en mer nyanserad musikalitet än den andfädda fortesång som alltför ofta är legio.

En indisposition gjorde det lite svårare för **Katarina Dalayman** att tampa med Amneris oregelbundna neurotiska fraser, men detta hindrade henne inte från att skapa en gestaltning som är starkt berörande. Den högdragna faraodottern är helt avskalad

Katarina Dalayman och Christina Nilsson

och Dalaymans Amneris är desperat och helt utlämnad åt sitt kärlekslidande, där det tillagda tragiska självmordet blir oundvikligt.

Cavanaghs nonchalans beträffande tydliga scenerier drabbar främst **Johan Edholm** hårt. Han är en av få i landet som i sin baryton har en självklar auktoritet i den sångliga deklamationen, något som numera av någon anledning nästan helt saknas i det svenska sångidealet. Verdi har för Amonasro skapat några av sina mest storslagna fraser och Edholm ger dem all den pondus och röstprakt som erfordras. Ett fint porträtt får vi också av **Lennart Forséns** kung, hans faderskärlek och hjälplösa opposition blir en talande motsättning till den fascistoide översteprästen Ramfis, utmärkt tecknad av **Alessio Cacciamani**.

Att Stockholmsoperan i dirigenten **Pier Giorgio Morandi** har en mycket värdefull tillgång vet vi sen tidigare. Även här eldar han på med auktoritet och entusiasm som gör Verdi tydlig och självklar. De storslagna ariorna döljer ofta att *Aida* kanske är Verdis rikaste och mest genomarbetade partitur, där orkestern för ett eget kammarmusikaliskt liv under sångstämmorna. Morandi tar fram detta och musikerna i Hovkapellet spelar med en sådan intensitet och briljans att de riskerar att konkurrera med sångstämmorna. Jag kan ändå irriteras på när han driver på sin effektiva Verdimaskin – ett mer långsamt tempo ibland och ett mer lyhört sätt att andas med sångarna vore att önska. Operakören är som alltid utomordentlig och sjunger verkligen skjortan av publiken.

Även för en scenograf bör *Aida* vara bland det svåraste att ta sig an, men **Magdalena Åberg** lyckas sannerligen. Hennes scenbilder balanserar mellan klassisk monumentalitet och arkitektonisk renhet, ett spel med växlande rörliga scennivåer som ger bilderna dynamik och liv. Det är helt enkelt oerhört vackert och när **Linus Fellbom** sedan ljusmålar med raffinerade varma färger blir scenografin ett självständigt konstverk i sig. Här skulle man faktiskt kunna uppmana till att bara gå och *se Aida*.

Med det behöver man i sanning inte göra. Trots invändningarna är detta de senaste årens bästa Verdiföreställning i Stockholm – så hör och se *Aida* på Kungliga Operan! :||

VERDI: AIDA

Premiär 24 februari 2018.

Dirigent: Pier Giorgio Morandi

Regi: Michael Cavanagh

Scenografi, kostym och mask: Magdalena Åberg

Ljus: Linus Fellbom

Video: Velourfilm

Solister: Christina Nilsson, Ivan Defabiani, Katarina Dalayman, Johan Edholm, Lennart Forsén, Alessio Cacciamani, Angela Rotondo, Daniel Ohlmann.

www.operan.se

SALIERI VS MOZART

FOLKOPERAN • RECENSENT: HENRY LARSSON • FOTO: MARKUS GÅRDER

Förgiftade **Antonio Salieri** tonsättarkollegan **Wolfgang Amadeus Mozart**? Nej, det finns inget belägg för det, även om det lär ha stått klart att Mozart själv under sin sista tid upplevde sig vara förgiftad. Men myten sattes på pränt av bland andra **Alexander Pusjkin**, som några decennier efter Mozarts död skrev ett verspoem på det fantasieggande stoffet. Detta bildade i sin tur underlag för **Nikolaj Rimskij-Korsakovs** enaktare *Mozart och Salieri*, som uruppfördes med Fjodor Sjaljapin i den bärande rollen som Salieri i Moskva 1898.

Den brittiske dramatikern Peter Shaffer gick vidare på giftmordsspåret i sin teatersuccé *Amadeus* (1979), liksom Miloš Forman i sin berömda filmversion av pjäsen (1983), där den delvis verklighetsbaserade, men kraftigt överdrivna konflikten mellan geniet Mozart och "medelmåttan" Salieri fick sin fantasifulla fördjupning.

Det är en fiffig idé att sy ihop Rimskij-Korsakovs fyrtiominuters-opera med Salieris något längre och lätt omstuvade enaktare för att försöka greppa dessa Salieris fiktiva demoner. Särskilt som man har tillgång till en så karismatisk artist som **Loa Falkman**, som trots goda insatser från alla håll, är den som adlar produktionen.

Det är bara det att Salieris "divertimento teatrale" *Prima la musica e poi le parole* (Musiken först, sedan orden), som här blir en torso

i **Jonas Forssells** (musik) och **Magnus Lindmans** (text) arrangemang med Rimskij-Korsakovs opera som ramberättelse, inte skildrar genialitet kontra medelmåttighet, utan ord kontra ton och därmed skjuter frågan om Salieris motivbild för mordet på Mozart i bakgrunden.

Salieris opera uruppfördes samtidigt som Mozarts sångspel *Teaterdirektören* i samband med en fest på Schönbrunn i Wien 1786, där de båda enaktarna visades upp som var sin exponent för den italienska respektive tyska stilriktningen.

I Folkoperans uppsättning har rollen som kapellmästaren ersatts av Salieri själv, som blickar tillbaka på sin tonsättargärning. Han har lärt sig tonsättaryrkets hantverk enligt konstens alla regler och åkallar minnet av när han en gång skulle komponera en opera för en sopran på fyra dagar. Han nynnade med och nickade självbelåtet instämmande åt de egna finesserna i den fartfyllda uvertyren, men intar en kallsinnig attityd gentemot den anlidade textförfattaren, som här transformerats till mezzo från originalets baryton, och dennes propäer om ordens företräde i den eviga striden mellan ord och ton.

Texten ska hållas kort, det räcker med fyra rader som kan upprepas, och "inte pladdra på som om det vore nån domstolsförhandling",

hävdar Salieri. De här scenerna utgör uppsättningens höjdpunkt, inte minst eftersom **Frida Österberg** gör en vokalt klangfull och amper författare som gör vad hon kan för att möta den bistre Salieri på dennes planhalva.

Två sångare dras in i spelet. Den yviga primadonnan med sina dramatiska sångtirader och extravaganta manér, storvulet gestaltad av en lyxbesatt **Hillevi Martinpelto**, och en komisk tenor – en skönsjungande **Jesper Säll**.

I Salieris original är det i själva verket två sopraner, precis som i Mozarts *Teaterdirektören*, där det också slår mer gnistor mellan primadonnorna.

Spelet drivs vidare med Folkoperans perukförsedda orkester upptryckt i ena hörnan av den i stort sett tömda, men rosafärgade lokalen, där notvolymen ligger på hög i den andra. Efter paus tar allvaret vid. Orkestern har förflyttats till den andra hörnan och på golvet sitter Salieri bland sotade notflagor och mår pyton.

När Mozart (den komiske sångaren) kommer förbi och yttrar några lättsinnigheter om sina egna verk, föds idén om mordet på geniet. Nästan ur tomma intet kan man tycka och som ett löfte om mer mediokra kollegers utkomstmöjligheter.

Men handlingen, hur kvick och spetsfundig i sina enskildheter den än är, blir lätt obegriplig eftersom varken Salieris medelmåttighet

eller Mozarts genialitet gestaltas eller leds i bevis. För det är väl inte Salieris attityd om musikens viktighet och textens onödighet som ska avspegla hans medelmåttighet?

Kanske att man skulle ha bakat in *Teaterdirektören* i kompotten? Problemet är att då hade orden definitivt blivit för många. ❏

SALIERI: PRIMA LA MUSICA E POI LE PAROLE RIMSKIJ-KORSAKOV: MOZART OCH SALIERI

Premiär 14 februari, besökt föreställning 4 mars 2018.

Dirigent: Niklas Willén

Regi: Tobias Theorell

Scenografi och kostym: Agnes Östergren

Ljus: Ellen Ruge

Solister: Loa Falkman, Hillevi Martinpelto, Frida Österberg, Jesper Säll.

www.folkoperan.se

VAR ÄR DU

Proserpin?

MALMÖ OPERA, VERKSTAN • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: KATJA TAUBERMANN

Att sätta **Joseph Martin Kraus** som ensam upphovsman till det som spelas på Malmöoperans barn- och experimentscen Verkstan är inte riktigt korrekt. Snarast borde det ha hetat "fritt efter en idé av Kraus". **Maria Sundqvist** har utgått från den opera med text av **Johan Henric Kellgren** som Kraus presenterade för Gustav III år 1781. Majestätet blev förtjust, men det riktiga uruppförandet kom att ske först på Drottningholmsteatern 1980. En första internationell uppsättning gjordes i Kraus födelsebygder, på slottsteatern i Schwetzingen 2006. I Malmö har dock verket genomgått en radikal omvandling och anpassats både till moderna feministiska modeller och till barnbruk. Jag har inget alls emot detta, konst ska användas, ifrågasättas och gärna lekas med, bara det görs med kärlek och känsla.

Operan är nerkortad till knappt hälften, och eftersom den ska visas för barn har Maria Sundqvist rimligt nog koncentrerat sig på årstidsmyten. Men Proserpins slitning mellan Ceres och Pluto finns kvar, och här representeras Proserpin av en docka som inte rövas bort av Pluto utan högst aktivt söker sig till honom och dessutom finner behag i underjordsguden. Hon väljer själv att vara halva året hos pappa (?) Pluto och halva året hos mamma Ceres. Årstidernas växling betingas alltså inte av ett kvinnorov utan av ett självständigt kvinnligt val.

Nå men Kraus då? Hur kommer han in i bilden? Nja, inte så mycket egentligen. Orkestern består av tre musiker som spelar marimba, violin och klarinett (även basklarinett). Dessutom trakterar de ibland med lätt klangbisartat resultat det iranska stränginstrumentet kamanche och det armeniska blåsinstrumentet duduk.

Det har blivit litet av en specialitet hos Verkstan att på ett lyckat vis banta ner orkesterpartitur till fyndiga arrangemang för några få instrument, ofta av avvikande karaktär som dragspel eller som här marimba. Men **Lars Ljungberg** går litet för långt i sitt arrangerande av Kraus musik. Tonsättarens egenart ligger i hans passionerade Gluckinspirerade sturm und drang-uttryck. Mest i symfonierna men också i ett verk som *Proserpin*. I *Var är du Proserpin?* låter Kraus musik snarast som schablonmässigt "mozartskt" 1700-tal utan personlig färg. Bara för att man vill presentera Kraus för barn behöver man inte beröva honom hans personlighet.

Det är emellertid en trevlig föreställning, där alla scenförvandlingar görs enkelt och åskådligt utan användning av projektioner eller digitala tricks. Figurerna på scenen är klädda i ett slags sjuttonhundratalsmässiga fantasikreationer. Merkurius deltar som en koreograferad marionettskötare med hand om Proserpindockan. Det sjungs väl av bland andra **Malin Christensson** som Proserpins mor Ceres, och av **Helena Magnusson** som Cyane, här förvandlad till Proserpins storasyster. :||

KRAUS: VAR ÄR DU PROSERPIN?

Premiär 3 mars 2018.

Regi: Maria Sundqvist

Kapellmästare: Lars Ljungberg

Scenografi och kostymer: Leif Persson

Ljus: Johanna Svensson

Koreografi: Sara Ekman

Solister: Malin Christensson, Helena Magnusson, Tor Lind, Sara Ekman, Maria Sanner.

www.malmoopera.se

Susanna Levonen och Henriikka Gründahl

Orfeo & Euridice

NORRLANDSOPERAN, UMEÅ • RECENSENT: BODIL HASSELGREN • FOTO: MICKE SANDSTRÖM

Christoph Willibald Glucks *Orfeo & Euridice* är resultatet av en reform. Gluck hade tröttnat på de utdragna opera seriorna med innehållsmässigt tungrodd handling, cembalorecitativ och ett enahanda upprepande av arior. I den nya reformoperan understödde musiken handlingen trots att den i likhet med barockens operor ofta var baserad på en antik myt. Musikaliskt, så väl som dramatiskt, var reformoperan en föraning om den kommande klassicismen.

På samma sätt har Åsa Kalmér reformerat en ordning som alltid varit gällande. I hennes uppsättning av Glucks Wienversion från 1762 är Orfeo – som traditionellt är en byxroll – en kvinna som är gift med en annan kvinna, Euridice. Förebilden ska tydligen vara kändisparet Efva Attling och Eva Dahlgren, vilket inte minst syns i Bente Rolandsdotters kostymer som ger en air av skandinaviskt exklusivt mode.

Scenrummet, även det skapat av Rolandsdotter, går i dova färger med ett antal antika kolonner som enda fasta rekvisita, som dock flyttas och bekläds med skimrande tyg. I fonden hänger en gigantisk spegel som gör att man ser spelet framifrån och snett uppifrån samtidigt. Det ger en känsla av att scenen är större och luftigare än vad den faktiskt är.

Den svartklädda Orfeo (mezzosopranen Susanna Levonen) är en musiker som lägger mer vikt vid sin harpa, som rent fysiskt står på

scenen som ett hinder mellan paret, än på sin fru, den vitklädda Euridice (sopranen Henriikka Gröndahl). Euridice lämnar hemmet i vredesmod över att inte känna sig sedd och råkar ut för en olycka som försätter henne i ett slags koma eller nära-döden tillstånd – Elysium. Folket i form av Norrlandsoperans kör, klädda i dovt beige och grått à la Roy Andersson, samlas kring henne. Bland dem finns även den starkt rödklädda kärleksguden Amore (sopranen Frida Johansson). Hon ger Orfeo chansen att hämta tillbaka sin älskade Euridice från dödsriket, med villkoret att hon inte får möta Euridices blick tills de kommit upp ur dödsriket. Orfeo antar utmaningen och ger sig iväg.

Till skillnad från originalmyten, där Orfeo återigen och slutgiltigt förlorar Euridice, lät Gluck historien sluta lyckligt med kärlekens triumf. Men fram till dess får publiken följa Orfeos kamp mot onda andar i Erebus och mot sin vilja att möta Euridices blick.

Susanna Levonen får kämpa för att nå ut över Norrlandsoperans Symfoniorkester under ledning av Olof Boman och hon är bäst i de lägre registren. Tyvärr låter flera av Orfeos arior text- och vokalmässigt osäkra och något kvävda. Rent sceniskt övertygar dock Levonen. Även orkestern är i de första scenerna något ostadig, men det tar sig för att efter pausen rent av briljera. Upplägget med att ha en harpist som får spela ett slags tvilling till Orfeo på scenen känns något krystat, även om det är väljudande.

Scen ur Orfeo & Euridice

När Frida Johanssons intrigerande Amore intar scenen lyfter det. Hon har en lyrisk sopran med koloraturkvaliteter, och det är en röst som man vill höra mer av.

I andra akten får vi möta Henriikka Gröndahls Euridice i Elysium. Hon har en lyriskt-dramatisk sopran som ger en mogen tyngd åt rollen och som klangmässigt gifter sig fint med Levonens röst.

Den fjärde karaktären i den här uppsättningen är definitivt Norrlandsoperans kör som imponerar såväl i agerande som i sångkvalitet. De skapar en fin och stabil grund till Orfeos och Euridices äktenskapliga bekymmer.

Stundtals känns Kalmérs regi något övertydlig, och pubertalt provocerande. Att Orfeo och Euridice redan i första scenen måste kyssas passionerat känns som att ta i en aning. Måste det göras så utstuderat? Några scener känns erotiskt påklistrade som de mellan Amore och Orfeo. Är det så provocerande att två kvinnor är gifta med varandra, så att det behöver göras så utstuderat? Har vi inte kommit längre inom operans värld? Inget ont i att försöka hetta upp Glucks reformopera, men då måste det göras med mer övertygelse. Att genus har ändrats i texten och att det är två kvinnor som får spela två kvinnor i sin egen ålder känns dock nyskapande och friskt.

Örjan Anderssons koreografi får inte riktigt plats i uppsättningen, och när den väl får det, främst hos Amore och kören, känns den intryckt och malplacerad. Först i tredje aktens sista scen får dansen en central roll, då den uttrycker kärlekens triumf över döden.

Sammantaget är *Orfeo & Euridice* på Norrlandsoperan ett något överfyllt allkonstverk som vill mycket. I slutändan är det vissa glimrande sånginsatser och kören som framstår som den verkliga behållningen. Kvar finns en förhoppning om att alla typer av kärlek ska ha, om de inte redan har, sin plats inom operakonsten. ■

GLUCK: ORFEO & EURIDICE

Premiär 8 mars, besökt föreställning 10 mars 2018.

Dirigent: Olof Boman

Regi: Åsa Kalmér

Scenografi och kostym: Bente Rolandsdotter

Koreografi: Örjan Andersson

Solister: Susanna Levonen, Henriikka Gröndahl, Frida Johansson.

www.norrlandsoperan.se

GUSTAV VASA

MUSIKHUSET, HELSINGFORS • RECENSENT: JAN GRANBERG • FOTO: MAARIT KYTÖHARJU

Helsingfors Barockorkester har satt upp en veritabel operararitet. **Leopold Koželuchs** *Gustav Vasa* är en bortglömd, välskriven opera med starka känslor som hyllar fosterlandets befriare. Sedan 1960-talet har man i snäva kretsar vetat om att operan existerar. Cembalisten och dirigenten **Aapo Häkkinen** hittade partituret i Pragkonservatoriets arkiv och har försatt det i spelbart skick.

Den tjeckiske tonsättaren Koželuch (1747–1818) var på sin tid minst lika firad och enligt vissa samtida experter rent av förmer än de ikoniserade Mozart och Haydn. Hur låter Koželuch i dagens öron?

Första intrycket är imponerande men statiskt. Musikens mörka glöd klingar charmigare än Antonio Salieri, mera som Glucks sublimes stil. Ibland hör man någonting mellan Mozarts *Trollflöjten* och Beethovens *Fidelio*. Recitativet med orkester är fulla av karaktär, ariorna snygga och de många ensemblerna flytande melodiska. Hur gedigen helheten än är, så ger den knappast ändå anledning till att skriva om hela musikhistorien. Men en plats strax efter de stora unnar man gärna Koželuch.

Hur är det möjligt att en man av hans kaliber har glömts bort? Skötte hans eget musikförlag illa om kvarlätenskapen? Fem av hans sex operor har gått förlorade och *Gustav Vasa* har åtminstone inte spelats sedan tonsättarens död 1818. Mest skrev han kammarmusik för piano, men även 22 pianokonsorter och en mängd symfonier. Kolla hans härliga oratorium *Mosìè in Egitto* eller hans tjugiga g-mollsymfoni på webben; den

framförs ibland tillsammans med Mozarts symfoni i samma tonart.

De heroiska händelserna i början av Gustav Vasas liv ådrog sig överraskande stort intresse som politisk propaganda runt om i Europa. På Gustav III:s tid skrevs ett flertal teaterpjäser på tyska, engelska och franska om Gustav Vasa och de spelades även i Stockholm. För sitt nya operahus beställde Gustav III som bekant en opera av **Johann Gottlieb Naumann** och **Johan Henric Kellgren**. Och kungen gav naturligtvis detaljerade riktlinjer.

Naumanns *Gustaf Wasa* hade sin framgångsrika premiär 1786. Nu kunde man anta att texten till Koželuchs återupptäckta opera inspirerats av Kellgren eller någon av pjäserna om Gustav Vasa. Enligt en annan teori byggde Koželuch på ett litet senare franskt libretto av Antoine-François Le Bailly avsett för François Gossec som aldrig fullbordade sin opera. På titelbladet till Koželuchs partitur står det "fritt bearbetat efter ett franskt original av Hans majestät Gustav III".

Partituret ger oss märkligt nog inga upplysningar om vems den tyska texten är. Händelserna efter Stockholms blodbad och Sveriges Swexit ur Kalmarunionen är desamma som hos Kellgren men skiljer sig på detaljplanet. Gustav Vasa återerövrar Stockholm från Kristian II. Denne hotar avrätta Gustavs mor, vilket ger storyn en intressant vinkling. Maktpolitiken kör över de personliga känslorna. Koželuchs opera var förmodligen skriven i början av 1800-talet, men man vet inte när och var den spelats. Eller ens om den spelats

Cornelius Uhle och Niall Chorell

överhuvudtaget! Ämnet kan ha ansetts vara alltför eldfängt med tanke på Napoleons roll i Wien. I så fall kan det med andra ord rent av vara fråga om ett uruppförande i Helsingfors, en stad som grundades av Gustav Vasa!

Operan fick ett fantasifullt semikonsertant high-tech framförande i Helsingfors Musikhus i regi av **Ville Sandqvist** efter ett koncept av **Erik Söderblom**. Solisterna stod i ståtlig kostymering på en liten plattform vid sidan av orkestern. En kamera projicerade solisterna live på tre stora dukar, där de fick en lämplig historisk bakgrund. Det fungerade faktiskt som smort.

Med sina periodinstrument gjorde barockorkestern full rätt åt musiken under Aapo Häkkinens kongeniala ledning. Detta är orkesterns allra största produktion och en imponerande prestation.

Titelrollen sjöngs med sparsamt uttryck av den grekiske belcantonoren **Mario Zeffiri**. Hans danske motståndare Kristian Tyrann, våldsamt tolkad av **Cornelius Uhle**, hade en vansinnesscen att sjunga, innan han tog till flykten. Med lite videotrolleri rusade han ner i Musikhusets garage, dödade några vakter, tog en bil och körde iväg! Lite humor behövdes minsann, så inte de patriotiska känslorna helt svämmas över.

De kvinnliga solisterna var utmärkta, i synnerhet intensivt sjungande **Helena Juntunen** som Gustavs mor. **Martina Janková**, schweiziska med tjeckiska rötter, spelade väl rollen som Christina, Sten Stures änka. Gustavs syster Margareta, gjordes elegant av **Monica Groop** och Søren Norby diskret av **Niall Chorell**.

Fosterländska hyllningsoperor kan bli lite påfrestande och därför må det vara regin tillåtet att mitt i det respektfulla allvaret några gånger dra på smilbanden. Då Sveriges skyddshelgon (**Tuuli Lindeberg**) sjöng sin sköna hyllning till fosterlandet, fick vi se visioner av det moderna Sverige i vardande. Kända svenska ikoner passerade revy mot en klarblå himmel: Ikea, mammas köttbullar, Zlatan, ... :||

KOŽELUCH: GUSTAV VASA

Premiär 3 mars 2018

Dirigent: Aapo Häkkinen

Regi: Ville Sandqvist

Koncept: Erik Söderblom

Kostym: Reija Laine

Video: Emil och Artur Sallinen

Solister: Mario Zeffiri, Cornelius Uhle, Helena Juntunen, Martina Janková, Monica Groop, Niall Chorell, Tuuli Lindeberg.

www.worldconcerthall.com

HALLAND
Opera & Vocal
FESTIVAL

VÄLKOMMEN TILL SVERIGES
MEST SAMTIDA OPERAFESTIVAL

5-7 JULI

ACADEMY WEEK FRÅN 2 JULI

HALMSTAD • LAHOLM

FESTIVALTEMA 2018:
**PEOPLE AND
CREATURES**

info och biljetter
hallandopera.se

Försäljning pågår!

SÄSONGEN 2018/19

Läs mer på
malmoopera.se

OPERA

Carmen Var är du Proserpin?
La traviata Snödrottningen
Den flygande holländaren
Il trionfo del tempo e del disinganno
Komedi på en bro Schlagt sie tot!

MUSIKAL

West Side Story En alldeles särskild dag
Roald Dahls Matilda the Musical

DANS

Belonging

Se smakprov
– Galakväll 24 maj!

BILJETTER & INFO
040-20 85 00
malmoopera.se

MALMÖ OPERA

Lulu

DET KONGELIGE TEATER, KÖPENHAMN • RECENSENT: ERIK GRAUNE • FOTO: MIKLOS SZABO

Lulu i Köpenhamn, men inte Alban Bergs förföriska honmonster utan en flöjtspelande sagoprins som räddar prinsessan och får hela kungariket. Ofta har man i mer ambitiösa programbladsintroduktioner och inspelningskommentarer av Mozarts *Trollflöjten* läst om det mischmasch av litterära förlagor som teaterdirektören Emanuel Schikaneder träcklade ihop till det libretto som sedan välsignades med Mozarts musik. Den viktigaste verkar vara sagan *Lulu oder Die Zauberflöte*, hämtad ur den omfattande sagosamlingen *Dschinnistan*. Ofta har man undrat vem denne Lulu kan vara och vad han eller hon har att göra med Mozarts mästerverk.

På Det Kongelige Teaters Gamle Scene i Köpenhamn har man svaret när denne mystiske Lulu med sin trollflöjt nyligen gick över scenen och detta i den tysk-danske kompositören Friedrich Kuhlaus opera *Lulu*. Kuhlau (1786–1832) är fortfarande känd för många pianoelever, som med växlande framgång exekverat hans pianosonater för skolbruk, vilket definitivt inte betyder att de saknar musikaliskt värde. Kuhlau flyttade till Danmark 1810, antagligen för att slippa införlivas i Napoleons armé i det

belägrade Hamburg. Han kommer snart att etablera sig som pianist i sitt nya hemland, bland annat genom att introducera Beethovens pianosonater för den danska publiken. Kuhlau producerade sig flitigt i samtliga musikaliska genrer, däribland flera operor som fallit i glömska. Hans mest framgångsrika sceniska verk kom att bli scenmusiken till Heibergs skådespel *Elverhøj*, som fortfarande ses som något av ett danskt nationaldrama.

I Kuhlaus *Lulu* följer den danska texten (av Carl Frederik Güntelberg och kompositören själv) till stora delar *Trollflöjtens* välkända handling. Prins Lulu (Tamino) får av herdinnan Vela veta att äldrottningen Periferihmes (Nattens drottning) dotter Sidi (Pamina) är bortrövad av den elake trollkarlen Dulfeng (Sarastro) och hålls fången på dennes slott vaktad av Dulfengs son Barca (Monostatos). Trollkarlen försöker väcka Sidis kärlek, vilket endast kan ske genom att en magisk rosenknopp glödande slår ut, vilket endast kan ske när prinsessan själv blir förälskad. Den som får rosenknoppen att slå ut är naturligtvis Lulu, som med sin magiska flöjt till slut befriar Sidi.

Kuhlaus musik är inte originell och personlig – ofta plagierar och omvandlar han motiv från andra kompositörer. Han hade under sin tid i Hamburg kommit i kontakt med de flesta då rådande operastilar: Gluck, opéra-comique, Spontini, naturligtvis Rossini och – mest framträdande – Webers *Friskyttan* med premiär tre år före *Lulu*. Sedd ur det perspektivet är *Lulu* en förvånansvärt idérisk opera, med många friska och varierande melodier i ett naivt men ändå rättfram dramatiskt flöde.

En sagoopera att ohämmat njuta av, vilket man också gör när verket för första gången på 180 år gick över scenen på Kongens Nytorv. Redan vid urpremiären ansågs operan för lång (speltiden

i den kompletta cd-inspelningen är drygt tre timmar). Nu har man bantat ner den till en längd på två och en halv timme, inklusive en paus. Produktionsteamet: regissören **Christian von Götz**, scenografen **Lukas Noll** och kostymören **Sarah Mittenbühler** har tillagat en härligt sagoromantisk bakelse med viss distanserad humoristisk ironi. En ramhandling, där en dödssjuk flicka vid sekelskiftet ledd av en dödsängel går in i sagoboken *Dschinnistan* är onödig, men den stör inte nämnvärt.

Det Kongelige Kapel under ledning **Sébastien Rouland** spelar friskt och precist med gott humör och sångarna är mycket bra. **Gert Henning-Jensen** ger hjältetenoral kraft åt titelrollen, en

riktig sagoprins, inte alls lika mjälig som hans motsvarighet hos Mozart kan vara. **Dénise Beck** excellerar i virtuos koloratursång som Sidi, likaså **Sofie Elkjær Jensen** som herdinnan Vela, som har ett par av operans finaste nummer på sin lott. **Henning von Schulman** är en komisk ond trollkarl och en underbar elak krumelur gör **Michael Kristensen** som Barca. :||

KUHLAU: LULU

Premiär 14 januari, besökt föreställning 4 februari 2018.

Dirigent: Sébastien Rouland

Regi: Christian von Götz

Scenografi: Lukas Noll

Kostym: Sarah Mittenbühler

Ljus: Thomas Bek Jensen

Solister: Gert Henning-Jensen, Dénise Beck, Sofie Elkjær Jensen, Henning von Schulman, Michael Kristensen.

www.kglteater.dk

THE EXTERMINATING

Angel

DET KONGELIGE TEATER, KÖPENHAMN • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: CAMILLA WINNER

Luis Buñuels film *El ángel exterminador* från 1962, *Dödsängeln* på svenska, kallas på engelska *The Exterminating Angel*. Eftersom den opera **Thomas Adès** skapat av filmen har engelsk text, så är det den titeln som gäller. Urpremiären ägde rum vid Salzburgfestspelen 2016, varefter tre samproducerande scener följde efter. Först Metropolitan i New York och Covent Garden i London och nu Det Kongelige Teater i Köpenhamn, som också var med att samproducera Adès förra opera *Stormen* och också nyligen satte upp en utmärkt version av hans första opera *Powder Her Face*.

Går Buñuels speciella form av surrealism att överföra till operaspråk? Både ja och nej. Thomas Adès hyperaktiva musik förstärker verkligen den absurda situationen, när ett mondänt middagsällskap plötsligt finner sig mystiskt instängt i sin matsal. Det går inte att komma ut eller in. Tjänstefolket som tydligen känt förningar, har lyckats schappa, mat och vatten tryter, och de fina middagsgästerna

tappar på litet olika vis vett och moral. Adès blåser upp galenskapen genom ett kolossalt orkesteruppbåd, klangfantasi och en musik som är lika virtuos som varierad. Reminiscenser från wienervals och en mängd andra håll hinner man uppfatta, men musiken har inget eklektiskt över sig, tonspråket är omisskännligt Adès, envetet, rastlöst och gärna åt det lätt hysteriska hållet.

Så långt passar operaformen *Dödsängeln* som hand i handske, men psykologi och fördjupad människoteckning sitter trångt. Det är ju heller inte vad Buñuel intresserar sig för, och de fjorton middagsdeltagarna är litet för många för att få den individualitet som behövs i en opera. Ett aber med Adès, och det gäller hans musik generellt, är också att han saknar melodisk eller ens motivisk ådra. Hans musik har alla möjliga förträffliga kvaliteter, men där finns ingen melodisk eller motivisk pregnans. Det är rätt besvärande i operamusik. Här finns fina lyriska avspänningar, där

librettisten **Tom Cairns** givit flera av middagsgästerna melodiosa möjligheter, men de ställena glider bara förbi musikaliskt, trots att Tom Cairns också i sin regi försökt lyfta fram dem.

Regissören har i alla fall fått fin fart på middagsgänget. De agerar som en samstämd ensemble på ett mixat absurt och realistiskt plan, vilket passar alldeles perfekt. Trots att det krävs en mängd solister har Det Kongelige inte behövt plocka in folk från de tidigare uppsättningarna utan kunnat besätta rollerna på egen hand. Fast till premiären hade oturligt nog värdinnan själv, Gisela Stille, blivit sjuk, och man fick blixtkalla **Sinéad Mulhern** från Covent Garden.

Att hitta någon sängerska kapabel att klara middagens hedersgäst, operaprimadonnan Leticia, kan inte ha varit det lättaste. Leticia har mestadels att vistas uppe i trestrukna oktaven med ett orimligt a som högsta ton. Till det har man fått låna in **Kerstin Avemo**, vars spjutspetsar uppe i den vokala stratosfären på flera sätt hör till kvällens höjdpunkter.

Adès älskar skyhöga sopraninsatser. Leticia har en föregångare i Ariel i *Stormen*, och bland middagsgästerna är sopranhysterin smittsam. Förutom Avemo och Mulhern är också **Sine Bundgaard** och **Sofie Elkjær Jensen** ideligen höjdbenägna. **Randi Stene** och **Hanne Fischer** utgör mezzokonstraster. De manliga protagonisterna är inte lika markanta, men trotjänare i ensemblen som **Gert Henning-Jensen** och **Sten Byriell** gör fina insatser. Thomas Adès själv dirigerade de tre tidigare versionerna och har också nära samarbetat med **Robert Houssart**, som leder föreställningarna i Köpenhamn med kraft, klarhet och precision. :||

ADÈS: THE EXTERMINATING ANGEL

Premiär 23 mars 2018.

Dirigent: Robert Houssart

Regi: Tom Cairns

Scenografi och kostym: Hildegard Bechtler

Ljusdesign: Jon Clark

Videodesign: Tal Yarden

Koreografi: Jonathan Lunn

Solister: Sinéad Mulhern, Kerstin Avemo, Sofie Elkjær Jensen, Gert Henning-Jensen, Paul Curievici, Jens Søndergaard, Sten Byriell, m.fl.

www.kglteater.dk

Gert Henning-Jensen

JUSSI BJÖRLING MUSEET

Mitt i Borlänge
ligger museet till Jussi Björlings minne.

Se den stora utställningen!

Två våningar med bl. a. ett dussintal scendräkter.
Lyssna till Jussis många inspelningar och se honom på video!

Fördjupa dig i böckerna, klippen och programmen!

Försäljning: bl. a. stort urval av CD och DVD med Jussi.

*”Av alla sångarmuseer, är Björlings bäst”
(The Gramophone)*

Juni-augusti: mån-fre 11-17, lör & sön 11-15
(midsommarafton och midsommardagen stängt)
Övriga året: tis-fre (utom helgdagar) 12-17

Borganäsvägen 25, 784 33 Borlänge
Tel 0243-742 40, e-post: jussibjorlingmuseet@borlange.se
www.borlange.se/jussibjorling

Solen och Nordstjärnan

OPÉRA-BALLET
POUR LOUIS XIV ET CHARLES XII

VADSTENA SLOTT · 20 JULI - 8 AUGUSTI

Läs mer om sommaren 2018 och köp biljetter:
vadstena-akademien.org

Internationell sångtävling 7-14 juni 2018 De Geerhallen Norrköping

**Missa inte de spännande
tävlingsdagarna – fri entré!**
7-12 juni ca kl 10.30-18.15

Specialerbjudande för Operas läsare:

**25% rabatt på biljetter
till Finalkonserten**
Biljettbokning endast via Turist-
center 011-15 51 00, kod OPERA

Specialpris på Hotel Princess 14/6
Bokning endast via hotellet
011-28 58 40, kod OPERA

Uppdaterad info på:

www.stenhammarcompetition.se

Finalkonsert
torsdag 14 juni kl 18.00

Norrköpings Symfoniorkester
med finalister.
Dirigent Nader Abbassi

member of WORLD FEDERATION OF INTERNATIONAL MUSIC COMPETITIONS

TRISTAN OCH ISOLDE

STAATSOPER UNTER DEN LINDEN, BERLIN • RECENSENT: ALEXANDER HUSEBYE • FOTO: MONIKA RITTERSHAUS

Så har Staatsoper i Berlin fått en av grundpelarna i repertoaren på plats. *Tristan och Isolde* är en av de första nyuppsättningarna i det färdigrenoverade huset och den tredje för musikchefen **Daniel Barenboim**. Låt oss börja med att konstatera att dirigenten och hans Staatskapelle nu har hittat formen i den akustiskt förbättrade salongen. Ur det ovanligt djupa orkesterdiket stiger en klang som man får betrakta som enastående i sina täta stråkar och pregnanta, men aldrig överröstande, bleck. Lysande är förspelen till de tre akterna och orkesteravsnitten som föregår till exempel andra aktens möte mellan Tristan och Isolde. Vill man jämföra med tidigare tolkningar av Barenboim (t.ex. Bayreuth eller på cd med samma orkester) så får åtminstone jag intrycket av mer dramatiska accenter, men samtidigt en vilja att tänja på tiden.

Tänjer dramat gör regissören **Dmitri Tcherniakov**. Detta är hans tredje uppsättning på Staatsoper tillsammans med Barenboim och man får nog kalla honom en bildstormare. Han är tillika sin egen scenograf. Tcherniakov har tidigare regisserat *Tristan och Isolde* på Mariinskijteatern i S:t Petersburg och enligt uppgift tar han till Staatsoper med sig idén om ett kammerspel som i stort följer Wagners anvisningar. Det blir dock ett problem ju

längre regissören driver detaljrikedomen i aktionen och scenerierna. En scenisk mättnad slår till slut in en kil mellan musik och agerande.

Scenografen Tcherniakov arbetar med låg höjd på scenöppningen, vilket ger ett tevemässigt bredbildsformat med slutna rum – och därmed ovanligt goda förutsättningar för att textningen ska gå fram. Dock med tydlig gräns mellan scen och salong – ett ganska grovmaskigt nät. Man vill liksom hitta en kontrollknapp för att förbättra bildskärpan.

Sceniskt befinner vi oss i nutid. I första akten i en salong på en lyxyacht – en sådan som man förknippar med ryska oligarker. Ett grabbigt gäng avslutar med Tristan en groggrunda vid salongsbordet och Isolde sveper in som sprungen ur en reklam för ett känt modehus, Brangäne likaså. Damernas otåliga zappande på storbildsteven antyder att vi befinner oss på väg mot hamn. Aktens höjdpunkt – drycken – kommer närmast av sig i ett otydligt sceneri, den resulterar i en, åtminstone för mitt vidkommande, ovanlig effekt. Tristan och Isolde drabbas av skratkram och faller på golvet där de förblir tills kung Marke dyker upp.

Andra akten utspelar sig i kung Markes salonger med gröna tapeter och väggar som ger ett slags skogsrum. Det firas rundligt även här och kungens sällskap ger sig glatt ut på jakt. Kärleksduetten inleds med att Tristan hämtar godsaker ur barskåpet och fortsätter som en dialog med kärleksparet sittandes i klubbfåtöljer mitt emot varandra. För att vi ska påminnas om att detta är en kärleksscen spelas kortare filmsnuttar upp från deras första möte. Akten rundas av med att hjälten får stryk av kungens hejdukar.

Det är först i tredje akten som musik och scen riktigt går ihop. Vi är i Tristans barndomsrum. Den murriga, dammig bortglömda miljön tar oss bakåt i tiden. Längs med Tristans febriga utbrott dyker barndomen och föräldrarna upp i korta videosnuttar. Nutiden bryter in med kung Markes och hans följes ankomst (lyckligtvis inte som på Mariinskijteatern under skottväxling). I en skarp och gripande scen avslutas operan med att Isolde drar för skynket och den döde Tristan halvsittande i sin barnsäng.

Visst gjordes här utmärkta insatser av solisterna, alla måna om att gå regissören till mötes och samtidigt ge det bästa av sin sång i samarbete med Daniel Barenboim. Det var ofrånkomligt att en del scener i denna regidräftiga uppsättning kom att halta genom att en influensasjuk Andreas Schager fick ersättas av **Vincent Wolfsteiner** (som normalt sjunger i Nürnberg och Frankfurt). Med kort varsel gjorde han en anständig insats och hyllades med rätta av publiken.

Anja Kampe, en favorit hos Berlinpubliken, gjorde en detaljrik, bitvis lägmäld Isolde. Kanske har de stora Wagnerrollerna kommit lite för tidigt för denna sångerska. I föl gjorde hon Brünnhilde i retroupsättningen av *Valkyrian* i Salzburg. Alldeles avgörande för

röstens fortlevnad är – än så länge – att Kampe har lyhörda dirigenter som inte tvingar henne att forcera. I långa stycken saknar man en tyngd i hennes sång, ett sånt där mellanläge som glimmar hos kolleger som Stemme och Theorin.

Övriga roller var besatta med säkra kort som **Ekaterina Gubanovas** Brangäne, **Boaz Daniels** Kurwenal och **Stephen Millings** kung Marke.

Staatsopers nya *Tristan* är en annorlunda och lite problematisk bekantskap. Det blir intressant att se hur pass mycket av den ursprungliga och detaljrika regin som hänger med när uppsättningen går in i den mer vardagliga repertoarrutinen. Musikaliskt behöver man inte oro sig när man har ett antal bra solister som här – och så länge maestro Barenboim leder Staatskapelle. :||

WAGNER: TRISTAN OCH ISOLDE

Premiär 11 februari, besökt föreställning 3 mars 2018.

Dirigent: Daniel Barenboim

Regi och scenografi: Dmitri Tcherniakov

Kostym: Elena Zaytseva

Ljus: Gleb Filshinsky

Video: Tieni Burkhalter

Solister: Vincent Wolfsteiner, Anja Kampe, Ekaterina Gubanova, Boaz Daniel, Stephen Milling.

www.staatsoper-berlin.de

Salome

STAATSOPER UNTER DEN LINDEN, BERLIN • RECENSENT: ALEXANDER HUSEBYE • FOTO: MONIKA RITTERSHAUS

Ska man provocera med en ny uppsättning av *Salome* engagerar men förstås **Hans Neuenfels**. Han deklarerade att detta blir hans sista operauppsättning, vilket inte hindrade honom och scenografen, **Reinhard von der Thannen**, från att bjuda publiken på några mer eller mindre väl placerade skratt. Det är sällan man lockas till skratt i en föreställning av *Salome*. Så är fallet här, en del scener drivs av regissörens oefterhärmliga bildvärld; vare sig det gäller de brittiska mellanösternsoldaterna som utgör Herodes stab, eller de fem judarnas entré – som ledde tankarna till kultgruppen Comedian Harmonists från Berlins trettiotal.

Neuenfels är fascinerad av kombinationen av upphovsmän; den borgerlige **Richard Strauss** och exhibitionisten **Oscar Wilde**. Logiskt då att låta författaren medverka, för säkerhets skull understruket av "Wilde is Coming" i jättelik neonskrift över scenen. Med testiklarna hängande utanpå byxorna och – om man så vill – penisattrappen hängande i taket (det är i denna som Jochanaan hålls fångslad) bjuds på teater i teatern. Wilde befriar Salome från prinsesskostymen till att bli en kopia av författarens rebelliska alter ego. Han regisserar scenerna mellan profeten och Wildekopian Salome och iakttar effekterna av åtrå och avvisande – fysiskt och som en könsligt gränsöverskridande dödsdans.

I slutscenen återvänder regissören till traditionen, men gör det ändå inte så enkelt för åskådaren. Salome serveras 42 porslins-huvuden i räta rader. Närmast förvirrad rör hon sig bland huvudena och krossar slutligen ett av dem – bara yta inget innehåll.

Titelrollen sjungs av den litauiska sopranen **Ausrine Stundyte**. Hennes röstbehandling kan beskrivas som egensinnig. Hon satsar skoningslöst och går från ett kurrande mellanregister till porslinsblanka höjdtoner som ligger på gränsen till att krasa.

Thomas J. Mayer är en utmärkt matchning som Jochanaan, liksom **Gerhard Siegel** som en kanske lite endimensionell men röstligt mycket effektiv Herodes. Övriga roller besätts utmärkt med Staatsopers ensemble.

En regelrätt sensation stod den 24-årige dirigenten **Thomas Guggeis** för! Ursprungligen skulle den 82-årige Zubin Mehta ha dirigerat, men efter dennes axeloperation engagerades den 89-årige Christoph von Dohnányi. Denne nestor fick nog av Neuenfels regiteater och drog sig tillbaka före premiären. Guggeis, som jobbar som assistent åt Daniel Barenboim, fick genrepet på sig och vid premiären hyllades han av samtliga medverkande och publik.

Vid tredje föreställningen hade orkester och dirigent hittat varandra fullständigt. Musiken vällde fram som en lavaström. En oändligt vacker klangkropp, där Guggeis ihop med orkestern fick detaljer att glimma och stundom fräsa till utan att för den skull blanda ut scenen.

På tur för Thomas Guggeis står Stuttgarteroperan, men han återkommer till Berlin för både *Hans och Greta* och *Trollflöjten*. Lägg honom på minnet! :||

STRAUSS: SALOME

Premiär 4 mars, besökt föreställning 11 mars 2018.

Dirigent: Thomas Guggeis

Regi: Hans Neuenfels

Scenografi och kostym: Reinhard von der Thannen

Ljus: Stefan Bolliger

Koreografi: Sommer Ulrickson

Solister: Ausrine Stundyte, Thomas J. Mayer, Gerhard Siegel, Marina Prudenskaya, Nikolai Schukoff, Annika Schlicht.

www.staatsoper-berlin.de

GIASONE

OPÉRA DE VERSAILLES • RECENSENT: CLAES WAHLIN • FOTO: MAGALI DOUGADOS

Francesco Cavallis *Il Giasone* – Jason – var en av 1600-talets största framgångar. Efter urpremiären i Venedig under karnevalen 1649 spelades den ett otal gånger. Operan togs även upp av resande operasällskap och framfördes runt om i Italien, möjligen gick den också upp i Wien. Med starka intryck av Monteverdi och med en rad för tiden konventionella inslag efter idealet den antika komedin (två högreståndspår, missförstånd, misstagna identiteter, etc), är *Il Giasone* än i dag en sällsamt effektiv opera. Det är också den i modern tid mest framförda operan av Cavalli.

Här möter vi ingen heroisk, krigshungrig Jason, utan en rätt ovillig man som hellre vill älska än ut och kämpa om det gyllene skinnet. Medea är ingen barnamörderska, även om hon kan en del trollkonster, utan snarare en mycket svartsjuk kvinna. Handlingen kretsar kring hur Jason slits mellan sin lagvilda Isifile och den plötsligt uppflammande förälskelsen i Medea, en traditionell kamp mellan Amor och Sole (Apollon), som också träter i operans prolog. Det där med att kriga, som Apollon tjarar om, står inte särskilt högt på Jasons agenda.

Det är en lekfull uppsättning, signerad av **Serena Sinigaglia**, där barockens flyttbara kulisser (moln, berg, litet leksaksskepp) möter kostymer av skiftande snitt. Ett slags partisankostymer hos Ercoles soldater, medan kvinnorna kring Isifile ständigt tycks på väg till en badort på 1930-talet. Sluttabläns vita banderoll med texten "Fate l'amore, non fate la guerra", Make love, not war, som det hette för ett halvsekel sedan, är också både operans och denna uppsättnings grundmekanik.

Musikaliskt är det av högsta karat. **Leonardo García Alarcón** leder Cappella Mediterranea mjukt och elegant. Här finns också en mycket välspelande basso continuo och balansen mellan orkester

och sångare är exemplarisk. Solisterna är av hög klass, bitvis mycket hög klass. Som Jason är countertenoren **Valer Sabadus** utsökt, mjuka, långa linjer stiger ur hans strupe och sprider värme i salongen. **Kristina Hammarströms** Medea är tät och samlad, en närmast perfekt röst för rollen. Snyggt sjunger också **Francesca Aspromonte**, hennes Isifile står inte Hammarström efter i karaktär och uttryck.

Basen **Taras Berezanskys** Ercole är mäktig och mjuk på samma gång, **Raúl Giménez** som Egeo, kungen (och som sjöngs av Antonio Cesti vid urpremiären 1649), har en varm tenor och, för att nämna åtminstone någon av de mindre rollerna, så har **Dominique Visse** (Delfa/Eolo), en av de mest erfarna countertenorerna i Frankrike, både scenutstrålning och en komisk ådra som samsas väl med hans utmärkta röst.

Detta är helt enkelt en aldeles ljuvlig uppsättning som ges i Ludvig XIV:s gamla vackra opera i Versailles, så lätt och levande, ett giftermål mellan barockteater och modern musikalitet, där jag till och med ler åt Amors (**Mary Femeinar**) narcissism, när han vid ett tillfälle tar en selfie. :||

FRANCESCO CAVALLI: IL GIASONE

Premiär 9 mars 2018.

Regi: Serena Sinigaglia

Dirigent: Leonardo García Alarcón

Scenografi och kostym: Ezio Toffolutti

Ljus: Ezio Toffolutti och Simon Trottet

Solister: Valer Sabadus, Kristina Hammarström, Francesca Aspromonte, Taras Berezansky, Günes Gürle, Raúl Giménez, Alejandro Meerahel, Migran Agadzhanian, Dominique Visse, Mariana Flores, Mary Femeinar.

www.chateauversailles-spectacles.fr

DANTONS TOD

DER BESUCH DER ALTEN DAME

WIENER STAATSOPER • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: MICHAEL PÖHN
THEATER AN DER WIEN • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: WERNER KMETISCH

Urpremiären på **Gottfried von Einems** opera *Dantons Tod* vid Salzburgfestspelen sommaren 1947 var en total framgång. Publik och kritik jublade samstämmigt. Inte bara på grund av en allmän entusiasm för verket som sådant utan också för att detta, det första uruppförandet någonsin av en opera vid Salzburgfestspelen, tolkades som ett slags återupprättande av Österrikes självbild som central musiknation efter naziepokan.

Gottfried von Einem, född för i år jämnt hundra år sedan, var son till en adlig österrikisk diplomat och en tysk adelsdam – fast senare fick han veta att hans biologiske far egentligen var en ungersk greve. Han studerade bland annat för den tyske tonsättaren **Boris Blacher** och denne hjälpte honom att sammanfoga ett libretto av **Georg Büchners** drama om Dantons sista dagar. Büchner gestaltar i detta resonemangsdrama hur den glödande revolutionären resignerar om revolutionens möjligheter och heroiskt kämpar mot den oförsonligt dogmatiska Robespierres makt. Dramat är fyllt av människor och scener, men de två librettisterna koncentrerar det skickligt till en halvannan timmes opera.

Dramat i dess operaklädnad var lätt att uppfatta som modernt och relevant för publiken strax efter andra världskriget och har knappast förlorat i betydelse under de sjuttio år som gått. Von Einems tonspråk framstår fortfarande som modernt trots sin tonala förankring. Och likt Brittens eller Henzes operor känns *Dantons Tod* fortfarande inte daterad, trots att von Einem likt Henze och Britten utdömdes som gammalmodig från avantgardistiskt Darmstadt-håll.

Dantons Tod kom att sättas upp på många scener åren efter urpremiären. Wienoperan uppmärksammar nu hundraårsjubileet av von Einems födelse med en ny version. Men han firas mer än så. Bland annat kommer hans femtiotalsopera efter Kafkas *Processen* att ges konsertant vid Salzburgfestspelen i sommar. Von Einems främsta operasuccé vid sidan av *Dantons Tod* är dock *Der Besuch der alten Dame*, Den gamla damens besök, som hade sin urpremiär på Wienoperan 1971. Den kom i motsats till *Dantons Tod* också att spelas i Sverige, på Stockholmsoperan 1976.

Samtidigt som Staatsoper visade *Dantons Tod* i våras sattes *Den gamla damens besök* upp på Theater an der Wien, vilket innebar den unika möjligheten att se dessa von Einems främsta verk kvällarna efter varandra i två operahus på promenadvstånd från varandra.

Det kan ju tyckas vara två mycket olikartade operor, *Dantons Tod* ett stort politiskt-historiskt drama, medan *Den gamla damens besök* snarast är en svart komedi, byggd på en pjäs av **Friedrich Dürrenmatt**, som just nu är aktuell i Stockholm med Marie Göransson i paradrollen som den gamla damen.

Denna dam återkommer efter många år till sin gamla hemstad för att hämnas på den man som en gång beljugit henne och fått henne bortkörd från staden till ett liv som prostituerad. Det livet undkom hon genom en serie lyckade giftermål som gjort henne stenrik. Hon lovar nu att skänka den numera utfattiga staden och dess invånare en miljard – men på villkor att man låter ta livet av den man som svek henne.

Girigheten vinner, invånarna i det lilla Gullen kan bara inte motstå rikedomens frestelse hur mycket de än försäkrar den skyldige Herr III att de naturligtvis står vid hans sida inför den gamla damens ohemula krav.

Den gamla damens besök liknar en brechtsk parabel om penningens, kapitalets, skadliga inflytande på människans moral, men varken Dürrenmatt eller von Einem var egentligen intresserade av samhällskritik. Ändå frilägger de båda med närmast cynisk klarsynthet hur lätt massan, mobben, kan manipuleras av den som har penningens makt. Även i ett så annorlunda drama som *Dantons Tod* tecknas folket som en ombytlig och lätt manipulerbar mobb. I *Dantons Tod* är det dock inte penningen utan ordet, det fagra eller blodtörstiga talet, som manipulerar.

Man kan ju spekulera om det är von Einems adliga bakgrund som gjort att han dras till texter där massan ställs i en ofördelaktig dager, och åtminstone är det så att i båda verken spelar kören en mycket stor och aktiv roll som negativ pådrivare av handlingen. Det accentueras i de aktuella uppsättningarna genom lysande insatser av Wiens statsoperakör respektive Arnold Schönbergkören. Båda regissörerna, **Josef Köpplinger** i *Dantons Tod* och **Keith Warner** i *Den gamla damens besök* har satt kören i centrum. Särskilt i det förstnämnda verket har tonsättaren skrivit mycket stark musik för kören. Annars kan rent allmänt sägas om von Einems operamusik att den är situationsbaserad, illustrativ och inte så psykologiserande.

Kören i all ära, men de två huvudrollerna, Danton respektive den gamla damen, är än mer dominant. Danton är ett krävande parti med stor bredd. Den store revolutionären uttrycker sig lyriskt vackert och tillbakahållet i sin besvikelse och resignation, men när han försvarar sig inför revolutionstribunalen lever han upp igen till sitt rykte som flammande retoriker. **Wolfgang Koch** täcker hela det vokala fältet storartat, en scenisk och vokal bjässe, mot vilken **Thomas Ebensteins** iskalle Robespierre är den perfekta kontrasten. Stark också **Herbert Lippert** som den med Danton samtidigt anklagade och avrättade Desmoulins. Enda större kvinnorollen är Desmoulins maka Lucile som förlorar förståndet av oro och fasa. **Olga Bezsmertna** är gripande som denna arma unga kvinna, som efter sin makes avrättning utropar ”Leve kungen” och därför själv går en säker död på schavotten till mötes.

I *Den gamla damens besök* står en mycket annorlunda kvinna i centrum, och **Katarina Karnéus** är rent magnifik. Hon träder inför de grå småstadsborna i grått färggrann utstyrsel, svårt haltande

med glänsande proteser både för ena armen och ena benet. Hon låter först lätt affekterad, men Karnéus differentierar den gruvliga änkans (hon har sju äktenskap bakom sig) uttryck mer och mer. Med hennes Norma i Göteborg i färskt minne är det rent häpnadsväckande att se och höra hennes mästerliga gestaltning av en så väsensskild roll. Vilken flexibilitet i stämman och vilken spännvidd som scenartist!

Hennes motspelare, den av henne dödsdömde svikaren, numera ortens specerihandlare, görs med briljans av kanadensaren **Russell Braun**. Han bryts sakta ner både av den gamla damens oförsonlighet och den giriga massans tryck och sjunger oavbrutet vackert under vägen mot undergången. Även ensemblen i övrigt håller hög nivå. Svärtan i historien hindrar inte att det samtidigt är en mycket rolig historia, vilket accentueras av **David Fieldings** naivistiskt fyndiga scenografi.

Den gamla damens besök skrevs för Wiener Staatsoper med klangplats för mycket stor orkester. Ändå lyckas **Michael Boder** förbluffande väl att med sin ORF Radio-Symphonieorchester skapa fin balans mellan sångare och orkester i den så mycket mindre Theater an der Wien. Lika suverän hand har **Susanna Mälkki** med sina Wienfilharmoniker i *Dantons Tod*. Båda dirigenterna vet att fullt ut frilägga Gottfried von Einems betydande kvaliteter som operatonsättare.

De här två operorna kräver nog att just upplevas på scen, som grammofonoperor fungerar de sämre. Lagom till von Einems hundraårsdag har Orfeo nämligen givit ut en inspelning från urpremiären på *Den gamla damens besök* 1971 (C930 182 I). Visserligen är **Christa Ludwig** i huvudrollen inte oväntat helt lysande, och det gäller också övriga medverkande liksom ljudkvaliteten, men sångstämornas parlandostil som man upplever som mycket uttrycksfull i salongen, blir tämligen enahanda i högtalarna. Dessutom försämras tillgängligheten av att ingen text bifogats. ■■

VON EINEM: DANTONS TOD

Premiär 24 mars, besökt föreställning 27 mars 2018.

Dirigent: Susanna Mälkki

Regi och ljusdesign: Josef Köpplinger

Scenografi: Alfred Mayerhofer

Kostym: Rainer Sinell

Solister: Wolfgang Koch, Thomas Ebenstein,

Jörg Schneider, Herbert Lippert, Olga Bezsmertna, m.fl.

www.wiener-staatsoper.at

VON EINEM: DER BESUCH DER ALTEN DAME

Premiär 16 mars, besökt föreställning 28 mars 2018.

Dirigent: Michael Boder

Regi: Keith Warner

Scenografi: David Fielding

Solister: Katarina Karnéus, Russell Braun, Erik Årman, Mark Milhofer, Adrian Eröd, m.fl.

www.theater-wien.at

Scen ur Der Besuch der alten Dame

YOUR NEXT TOUR AB
-DIN BÄSTA RESEKLUBB

OPERAFESTSPELEN I VERONA utfärd till Gardasjön och vindistriktet Valpolicella 6-10 AUGUSTI

Arena di Verona, Här upplever vi Verdis storslagna **AIDA** i regi av Zeferelli och Bizets **CARMEN**.
Reseledare Tomas Svendén.

"ELBPILHARMONIE" i Hamburg och Stadsoperan i Hamburg

16-20 SEPTEMBER

Än en gång har vi lyckats få biljetter till nya och fascinerande konserthuset "Elbphilharmonie" det nya hus som alla vill besöka och hela musikvärlden står i kö till. Vi har lyckats få platser till en exklusiv symfonikonsert med **Haydn: Symphonie Nr. 91**, **Schönberg: Kammer-symphonie Nr. 2**, **Mozart: Klavierkonzert c-Moll KV 491**.

Dirigent och pianist är den världsberömda **Christian Zacharias** tillsammans med **Philharmonisches Staatsorchester Hamburg**.

På operan får vi uppleva **Mozarts** härligt komiska **Cosi fan tutte**.

Reseledareopersångare Magnus Kyle.

NEW YORK METROPOLITANOPERAN

3-10 OKTOBER

**TRE STJÄRNSPÄCKADE FÖRESTÄLLNINGAR!
KAN DET BLI BÄTTRE?**

Camille Saint-Saëns **SIMSON OCH DELILA**, med **ELINA GARANCA** och **ROBERTO ALAGNA**. Giuseppe Verdis mästerverk **AIDA** med **ANNA NETREBKO** och **ALEX-SANDRS ANTONENKO** samt Giacomo Puccinis **La Fanciulla del West**. Varje årstid har sin charm i New York. Följ med till "The Big Apple" och upplev fantastiska operaföreställningar, enastående konstmuseer, shopping och underbara måltider! New York är staden som har allt, inte minst ett av världens främsta operahus "The MET". Besök på Museum of Modern Art (MoMA) och utflykt till Brooklyn med bl.a. det berömda Brooklyn Museum ingår också i programmet. Resevärd **Tomas Svendén**.

MÜNCHEN 9-12 NOVEMBER

Les Vêpres siciliennes och Eugen Onegin

Vi reser till Bayerns pärla, huvudstaden **München** med sitt fantastiska operahus och gedigna utbud av konst, musik och kultur. Där får vi uppleva Giuseppe Verdi's fantastiska, men inte så ofta spelade, **Les Vêpres siciliennes** (Sicilianska aftonsången) och Pjotr Tjajkovskij's underbara **Eugen Onegin** efter Puskins roman allt under ledning av Nürnbergsoperans nya musikchef Joana Mallvitz. Dessutom blir det en unik utfärd till Kung Ludvig II magiska sagoslott **NEUSCHWANSTEIN**. En guidad tur på det gamla kungliga slottet, **Residenz**, med sina olika museiavdelningar och den praktfulla 1700-tals **Cuvillies-teatern** hinner vi också med.

I övrigt njuter man givetvis också av Münchens stadsliv, välbryggd bayersk öl och Altes Rathaus, Englischer Garten samt mycket annat.

Reseledare Tomas Svendén.

FANTASTISKA OPERAMÖTEN I PRAG

17-21 NOVEMBER

Följ med till Prag, "*Den gyllene staden*", som inte bara är en av Europas vackraste städer utan även en av de kulturellt mest högtstående. Inte minst vad gäller musik & operalivet. Staden som kan ståta med konstmuseer i världsklass och hela **TRE OPERAHUS**.

Vi besöker givetvis alla tre:

18 november för att njuta av **AIDA** på National teatern,
19 november **DON GIOVANNI** på Estate theatre (Mozart-teatern) och

20 november **NABUCCO** på Statsoperan.

Vi hinner vi också med ett besök på det vackra slottet **Cesky Sternberk**, samt givetvis en fullmatad stadsrundvandring i det gamla Prag.

Bor gör vi centralt på femstjärniga **Hotel Paris Prague ******.

Vi reser tillsammans med **Tomas Svendén** som reseledare.

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDARSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

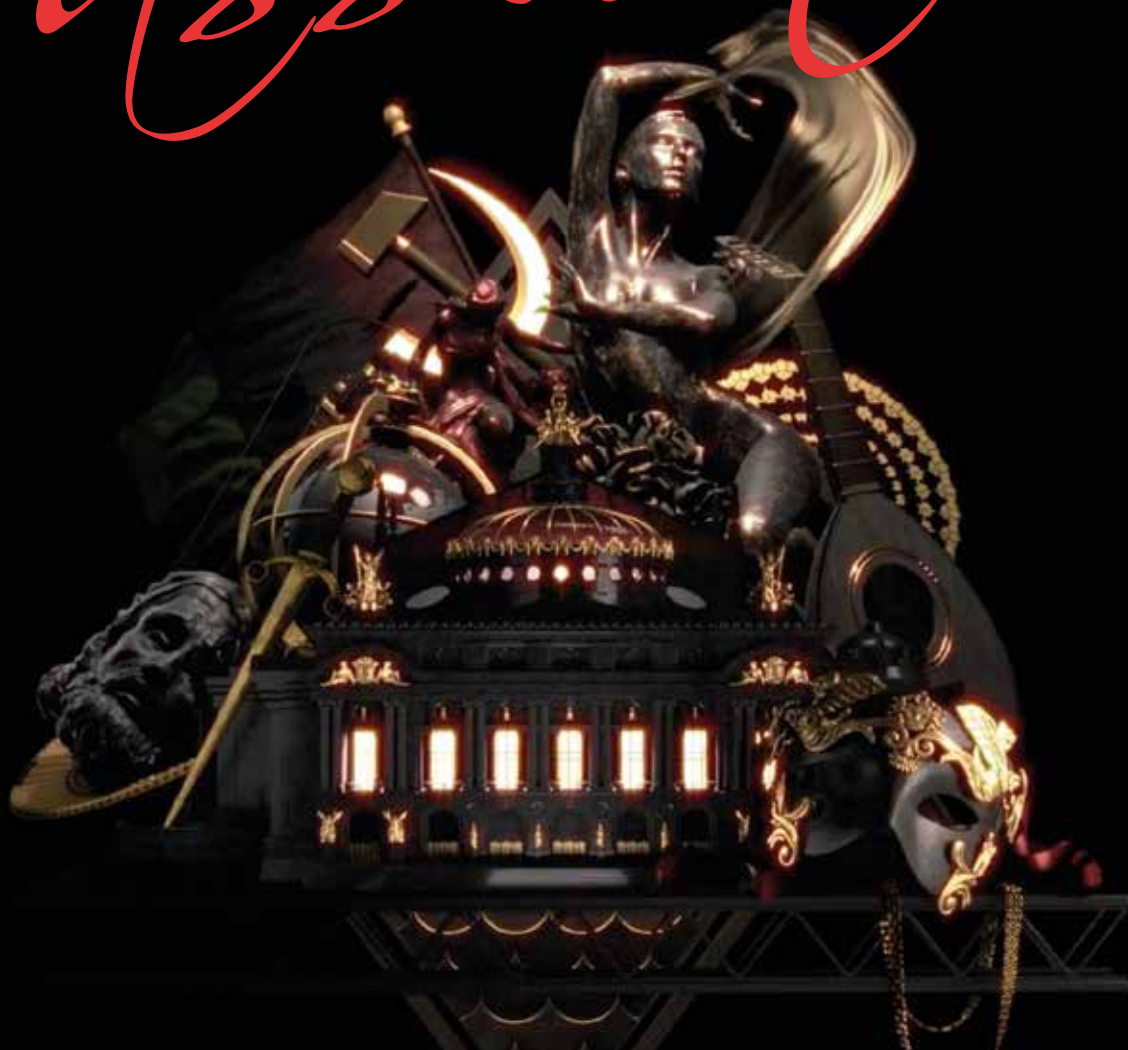
YOUR NEXT TOUR AB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@yournexttour.com

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

OPERA SOM

passion!

1

Opera! Självt känner jag inte till hur många större museer som har tagit sig an detta västerländska kulturfenomen. Visst förklarar fenomenet opera sig själv året runt i varje föreställning i operahus eller på festivaler världen runt. Men det är klart att denna överlevare som konstform kan behöva benas ut och förklaras i en pedagogisk omgivning. Både för den operavane som kan behöva nya perspektiv, men också den ovane som behöver en nyckel till hur denna konstform överlevt åtminstone fram till i dag.

I London har flera goda krafter medverkat till att dra en jättepublik till Victoria and Albert Museum med "Opera: Passion, Power and Politics", som invigdes i september 2017. Tyvärr under alldeles för kort tid – när detta publiceras är det redan över (kvar finns en coffetable book och andra kringprodukter som kan beställas via nätet).

Att sammanfatta operans historia kräver förstås en tydlig programförklaring. Och leder till inte så få situationer där man som kurator måste träffa val som kanske inte alltid tillfredsställer den kunnige besökaren tillika operavännen.

"Opera: Passion, Power and Politics" lyckas emellertid med detta. Man utgår från sju urpremiärer i lika många städer. Verken har valts för att de illustrerar olika stadier och vändpunkter i operans utveckling. Venedig inleder förstås med **Monteverdi** och *Poppeas kröning*, följt av London (**Händels** *Rinaldo*), Wien (**Mozarts** *Figaros bröllop*), Paris (**Wagners** *Tannhäuser*), Milano (**Verdis** *Nabucco*), Dresden (**Strauss** *Salome*) och slutligen S:t Petersburg (**Sjostakovitjs** *Lady Macbeth från Mtsensk*). I ett avslutande rum rundar man av med en eklektisk nutid, där fysisk och digital opera ställer intrycken på ända.

Pedagogiken – den både underhållande och bildande som bara brittiska museer verkar kunna åstadkomma – lyser igenom. Varje rum förklarar verket ifråga och skärper syn och hörsel för att besökaren ska kunna se mellan raderna. Runt verken vävs samhällsutvecklingen samman med ett tema. Passion finns där förstås! Men opera speglar också makt vare sig den är finansiell, kunglig eller ett politiskt instrument för att erövra eller befästa. Makten gör sig alltid påmind, om så i ceremoniellt prälände lokaler, i censur av misshagliga texter eller när den brutalt sopar bort icke önskvärda element.

Utställningens scenografi följer förstås valet av städer tätt i spåren. Men där lyfts också operatekniska innovationer; instrumentens utveckling, massspridningen av tryckta noter eller varför inte ett scenutrymme som skulle kunna vara hämtat från Drottningholms-teatern med vägmaskiner och förbiglidande fartyg. Freuds soffas finns förstås på plats för att illustrera psykoanalysen i höjd med premiären på *Salome*. Lite längre fram tittar vi in i ett censorkontor som antyder Sjostakovitjs vedermödor.

Halvvägs i utställningen möts man av en plats där man kan bearbeta alla syn och hörselintryck. I ett valv har fotografen **Matthias Schaller** gjort en installation, "Fratelli d'Italia". En närmast sakral plats omgärdad av avfotograferade italienska operasalonger.

Med på vandringen följer musiken, vad annars? Med hörlurar från ett välkänt sponsrande företag (vi är i England) på huvudet styrs ljudet av var man råkar befinna sig i utställningen. Ljudillustrationerna är välvalda och som svensk gläds man bland annat åt **Arnold Östmans** version av uvertyren till *Figaros bröllop*.

Och så står man där i sista rummet som ett frågetecken. Vad hände efter Sjostakovitj? Vart är fenomenet opera på väg? Vilken roll spelar digitaliseringen? Och hur ska man förklara explosionen av opera i alla kanaler under 1900-talet fram till vår tids digitala nätverk? Opera som en kommersiell produkt, styrd av marknadsintressen, och mer spridd än någonsin, hade gärna kunnat få avsluta utställningen.

Svar gavs på ett seminarium där man diskuterade just digital opera. Kanske ska vi vänja oss vid tanken att opera här och nu funnit former för att framföras digitalt. Dirigenten kan numera leda en digital orkester som lystrar till hans slagteknik (!). Mer vanligt förekommande är förstås att operahuset utnyttjar appar för att knyta publiken närmare kvällens föreställning. Mer exklusivt är försöken att anamma den digitaliserade upplevelsen. Publiken interagerar på scengolvet utrustad med Ipads och väljer ur vilken vinkel man vill ta sig an föreställningen – be mig inte förklara närmare hur det fungerar.

I diskussionen efteråt dryftades om dessa prov på digitalt framförd opera är ett uthålligt avantgarde som kommer att präglade framtidens opera, eller bara en ny fluga som stör den invanda praxis som kretsar kring den alldeles vanliga föreställningen i det alldeles vanliga operahuset. Som någon i publiken uttryckte det så har ju opera som fenomen överlevt det mesta – i en tid där man längtar efter det äkta går operakonsten en lysande framtid till mötes som en autentisk upplevelse av vad vältränade musiker och sångare kan prestera. Därom höll panelen med, men med den korrekta reservationen att förnyelse och experiment är nödvändiga.

Med dessa intryck begav jag mig till en föreställning av *Salome* på Covent Garden. En reprispremiär i David McVicar's regi. En lysande Malin Byström och Michael Volle som en bibliskt kraftfull Jochanaan och en dirigent att hålla ögonen på, Henrik Nánási. Opera som just passion, när den som bäst framkallar en känsla av yrsel, när alla bitar faller på plats! ❏ Alexander Husebye

1. Installation.
 2. Barockteater för Händels *Rinaldo*.
 3. *Venedig / Poppeas kröning*
 4. *Leningrad / Lady Macbeth från Mtsensk*.
 5. *Leningrad / Lady Macbeth från Mtsensk*.
 6. *Fratelli d'Italia av Matthias Schuller*.
- © Victoria and Albert Museum, London.

MUSIKRESOR FÖR SJÄLEN

VÄRLDSARV & VERDI I BULGARIEN

VÄLKOMMEN TILL KULTURSKATTERNAS OCH KONTRASTERNAS BULGARIEN. Lång historia, vacker natur och ett gediget musikarv. Vår resa tar oss till flera platser med kultur som trakernas Kazanlak, Sofia med musiken, Boyanakyrkan och Alexander Nevsky-katedralen. Vidare till den åldriga skönheten Plovdiv grundad av hellenernas kung Filip av Makedonien samt Unesco-världsarvet Rila. Resan blir komplett med vinprovning, en konsert med Sofia Filharmonikerna Verdis "Aida" på den prisade statsoperan.

4/6 • 6 DAGAR

OPERA I VERONA DELUXE

DRÖMMEN FÖR EN OPERAÄLSKARE är att få se en föreställning i en ljum sammetssvart natt på den klassiska arenan i Verona. Förutom Verdis mästerverk "Aida" ser vi under denna resa klassikern "Turandot", signerad Puccini. Vi gör en båtresa över sjön och ser konsten vid Gardone. I Verona njuter vi av historiska byggnader och romantiska gränder när vi promenerar under Julias balkong i Veronas medeltida stadskärna. Vi bor vid Gardasjöns södra strand i Desenzano del Garda. Ciceron är HELEN DE BARROS.

27/6 • 6 DAGAR

DEN SJUNGANDE DALEN

FÖR ARTONDE ÅRET I RAD arrangerar Jussi Björling-sällskapet sin konsert i Voxnabruks 1700-tals kyrka till minne av den store tenoren. Till Voxnadalen djupt inne i Hälsinglands skogar, kom Jussi Björlings förfader redan år 1747. Förutom musikupplevelser av världsklass besöker vi UNESCOs Världsarv Hälsingegårdar och gör en utflykt till Voxnadalens imponerande gårdar samt ett besök på Jim Reeves museum i Voxna. Bekvämt boende på Scandic i Bollnäs. Ciceron är NIKLAS LINDBLAD.

9/7 • 2 DAGAR

SOMMAROPERA I MACERATA

OPERA UNDER STJÄRNORNA I SOMMARNATTEN på utomhusscenen Sferisterio i Macerata. Här bjuds en storslagen klassisk "La Traviata" och en spännande, modern version av "Kärleksdrycken". Kom och njut av två okända landskap - Italiens gröna hjärta Umbrien och vackra Marche vid havet, poolbad och besök i Assisi, den helige Franciskus hemstad, med den världsberömda katedralen, en skönhetsupplevelse och arkitektonisk höjdpunkt. Fina italienska måltider i glad samvaro. Vår ciceron CARINA MAGNUSSON leder oss genom kulturbygdens charmiga gränder.

2/8 • 7 DAGAR

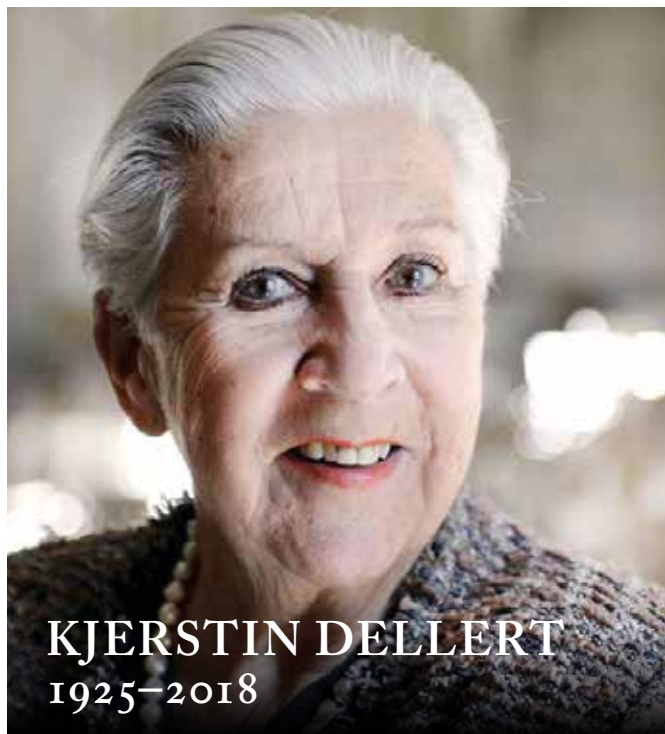
FLER RESOR:

Donizetti Festivalen i Bergamo med Milano La Scala | 22/11

Triss i Verdi och mosaiker i Ravenna | 23/11

FAVORIT
RESOR FÖR SJÄLEN

info@favoritresor.se
Tel 08-660 18 00
WWW.FAVORITRESOR.SE

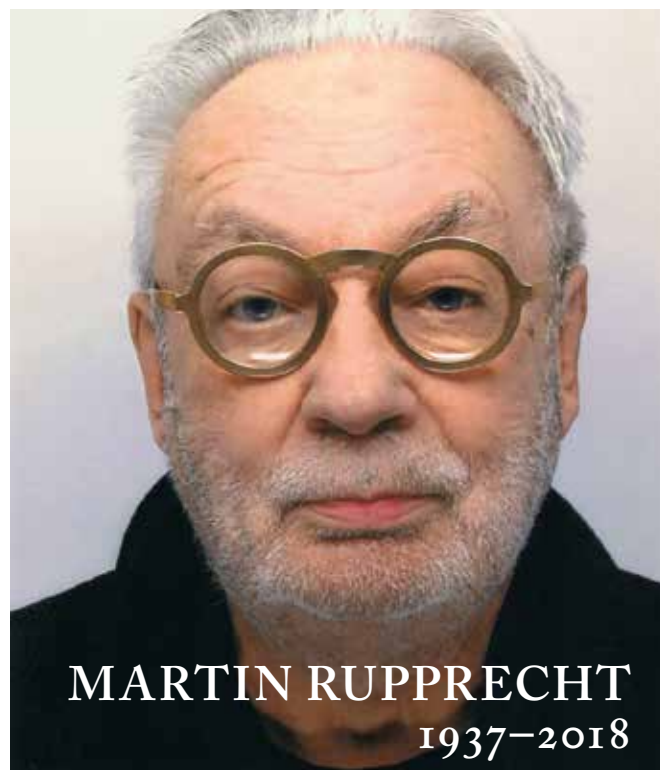
† Operasångerskan och teaterchefen **Kjerstin Dellert** har avlidit 92 år gammal. Hon tog sänglektioner för Andrejewa von Skilondz, Joseph Hislop och Käthe Sundström i Stockholm och debuterade med titelrollen i Offenbachoperetten *Sköna Helena* på Stora Teatern i Göteborg 1951. Där sjöng hon bl.a. Nancy vid Sverigepremiären på Benjamin Britzens opera *Albert Herring*. På Stockholmsoperan debuterade hon året därpå som Musette i *La Bohème*. Här kom hon att verka under 26 år i en mängd skiftande roller, allt från primadonnerroller till välgjorda karaktärsteckningar i det lilla formatet: Cherubin i *Figaros bröllop*, Octavian i *Rosenkavaljeren*, Venus i *Tannhäuser*, Marie i *Wozzeck*, Daisy Doody i *Aniara*, Leokadja Begbick i *Staden Mahagonnys uppgång och fall*, Mother Goose i *Rucklarens väg*, Lady Billows och Florence Pike i *Albert Herring*, Miss Jessel i *En sällsam historia*, titelrollen i *The Rape of Lucretia* (Drottningholms Slottsteater), Cassandra i *Trojanerna*, Nedda i *Pajazzo*, titelrollerna i *Tosca* och *Carmen* samt Rosalinda och Orlofsky i *Läderlappen*. Men även, om än ett fåtal gånger, Leonora i *Trubaduren* och Amelia i *Maskeradbalen* samt Meg Page i *Falstaff* och prästinnan i *Aida*.

Kjerstin Dellert och Elisabeth Söderström stod för manus och medverkade i de otroligt populära tv-programmen *Prima primadonnor* i början 70-talet. Sångerskorna stod också bakom den tv-sända galaföreställningen på Operan vid kungabröllopet 1976. Dellert framträdde ofta i olika tv-sammanhang, där hon sjöng allt från opera, operett, musikal, jazz till underhållningsmusik.

Fast mest ihågkommen blir ändå Dellert för att ha återuppväckt rokokoteatern Ulriksdals slottsteater Confidencen 1976. Det blev hennes livsgärning och här var hon verksam under 42 år. Här framträdde hon så sent som i somras. ☪

† Den tyske scenografen och kostymören **Martin Rupprecht** har avlidit 80 år gammal. Han utbildade sig till scenograf och kostymör vid Meisterschule für das Kunsthandwerk i Berlin. Tillsammans med regissörerna Volker Schlöndorff och Winfried Bauernfeind samt med tonsättaren Mauricio Kagel arbetade Rupprecht i flera uppsättningar på Deutsche Oper i Berlin. Detta ledde för Rupprecht till vidare engagemang på en mängd operahus: i Hamburg, Köln, München, Zürich, Paris, Köpenhamn, Oslo, Venedig, Los Angeles, Moskva, S:t Petersburg och vid festspelen i Avignon.

På Drottningholms Slottsteater svarade Martin Rupprecht både för scenografi och kostymer till tre Michael Hampe-uppsättningar: Cimarosas *Det hemliga äktenskapet* (1980), Rossinis *Askungen* (1982, i Kungliga Operans regi) och Mozarts *Idomeneo* (1986). Från 1972 och trettio år framåt var Rupprecht verksam som professor vid Universität der Künste i Berlin. ☪

A portrait of Jesús López Cobos, a middle-aged man with a grey beard and mustache, wearing a black turtleneck sweater. He is resting his chin on his right hand. The background is a dark, neutral color.

JESÚS LÓPEZ COBOS

1940–2018

† Den spanske dirigenten Jesús López Cobos har efter en längre tids sjukdom gått bort, 78 år gammal. Först tog han en filosofiexamen vid universitetet i Madrid. Därefter studerade han dirigering för Franco Ferrara och Hans Swarowsky vid Akademie für darstellende Kunst i Wien. Under åren 1981 till 1990 var López Cobos chefsdirigent vid Deutsche Oper i Berlin. Därefter var han musikchef för Orquesta Nacional de España 1984–88. Samma tjänst innehade han hos Cincinnati Symphony Orchestra 1986–2001. Från 1990 och tio framåt var han ständig gästdirigent för Orchestre de Chambre de Lausanne. Dessutom var han musikchef vid Teatro Real i Madrid 2003–10.

Jesús López Cobos diskografi är omfattande och bland hans operainspelningar kan nämnas två versioner av *Lucia di Lammermoor*. Den första med Montserrat Caballé och José Carreras och den senare med Diana Damrau och Joseph Calleja i huvudrollerna. Vidare Rossinis *Otello* med Carreras och Frederica von Stade. Och samma tonsättares mastodontopera *Semiramis* med Caballé, Marilyn Horne och Francisco Araiza.

Så sent som i januari i år gjorde López Cobos sitt sista framträdande när han dirigerade *Tosca* på Wiener Staatsoper. •|| Sören Tranberg

TIDSKRIFTEN OPERA

NR 3/2018 UTKOMMER
DEN 25 JUNI.

- ◆ Numrets stora tema är Birgit Nilsson 100 år. OPERA belyser vår främsta dramatiska sopran genom tiderna ur olika synvinklar. Vi uppmärksammar nya böcker om La Nilsson, men också dvd:er och tidigare outgivet material på cd.
- ◆ Louise Fauvelle gör ett reportage om Arena di Verona och intervjuar dess konstnärliga chef Cecilia Gasdia. Sommarens program kommer också att presenteras.
- ◆ Sören Tranberg har varit i Västerås och träffat Lena Hellström-Färnlöf, som är professor och konstnärlig ledare för Operahögskolan vid Mälardalens högskola. Hon berättar om utbildningen och storsatsningen med Carl Unander-Scharins kammaropera Riddartornet, som först ges på Västmanlands teater i Västerås och senare i sommar spelas på Gamla teatern i Vadstena.
- ◆ OPERA recenserar bland annat Eugen Onegin på Kungliga Operan, Boris Godunov i urversionen på Göteborgsoperan och Rigoletto på Malmö Opera samt Sverigepremiären på Hans Gefors opera Parken.

Fr. v.: Birgit Nilsson. Foto: Fayer, Wien.
Rigoletto, Malmö Opera. Foto: Malin Arnesson
Arena di Verona
Grafiskt material av Åttonde Huset till Boris Godunov
på Göteborgsoperan.

IGOR STRAVINSKY
THE FOX
&
KURT WEILL
THE SEVEN DEADLY SINS
BALLET WITH SONGS TEXT BY BERTOLT BRECHT

MUSIKALISK LEDNING
ANNA
CHRISTENSSON

REGI
DAN
TURDÉN

PREMIÄR 20 JUNI
ÅRSTA TEATER

BILJETTER
kamraterna.com
0704-800056

KAMRATERNAopera.

För första gången i Sverige

VAMPYREN

DRAMATISK OPERA AV MARSCHNER FRÅN 1828
Läckö Slott 15 juli – 4 augusti

Dirigent Simon Phipps
Regi Johannes Schmid
Koreograf Anna Holter
Scenograf Paul Garbers
Mask Theresia Frisk
Ljus Ronald Salas

Biljetter www.lackoslott.se eller Turistbyrån Lidköping tel 0510 200 20

LÄCKÖ SLOTT

YOUR NEXT TOUR AB
-DIN BÄSTA RESEKLUBB

OPERAMÖTEN I PRAG

17 - 21 november 2018

Prag, "Den gyllene staden", är inte bara en av Europas vackraste städer utan även en av de kulturellt mest högtstående. Inte minst vad gäller stadens musikliv. Staden som kan ståta med konstmuseer i världsklass och hela **tre operahus**.

Vi besöker alla tre, för att njuta av **AIDA** på National teatern, **DON GIOVANNI** på Estate theatre (Mozartteatern) och **NABUCCO** på Statsoperan

Vi bor på femstjärniga **Hotel Paris Prague *******.

Vi reser tillsammans med **Tomas Svendén** som reseledare.

RESEFAKTA

Resans pris: 17.950:- Tillägg dubbelrum för enskilt bruk: 4.450:-

Allt detta ingår:

I priset ingår: flygresan T/R Arlanda/Göteborg/Köpenhamn – Prag med SAS, 4 övernattningar på femstjärniga, Hotel PARIS PRAGUE inkl. 4 frukostbufféer, 2 luncher, 1 middag. Busstransporter enl. program. Lokalguide för stadsrundtur enl. program, entré enl. program, 3 biljetter på parkett till operaföreställningarna.
Resan publicerad 2018-03-24

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDARSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

YOUR NEXT TOUR AB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@younexttour.com

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

NORRMALMSTORGS DRAMAT
ATT DÖ PÅ SIN POST

EN OPERA AV ALBERT SCHNELZER OCH PATRIK SÖRLING

CLARK
GÖRAN ELIASSON

RÅNAREN
ANDERS LARSSON

MARGARETA
ANNA LARSSON

LEIF
TOBIAS WESTMAN

KARIN
AGNES AUER

GUNILLA
ANNA NÄSSTRÖM

DIRIGENT
FREDRIK
BURSTEDT

REGI
PATRIK
SÖRLING

SCENOGRAFI
BERND
JANUSCH

KOSTYM & MASK
JOHANNA
DAHLBÄCK

LJUSDESIGN
JIMMY
SVENSSON

BILJETTER

WWW.KONSERTLADAN.COM

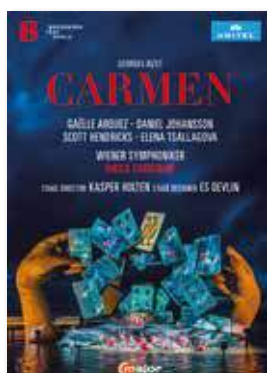
WWW.VISITDALARNA.SE

0248-79 72 00

13/7 • 14/7 • 18/7 • 20/7 • 21/7 • 22/7

ATTNÄS KONSERTLADA

dvd-tips

BIZET: CARMEN

Arquez, Johansson, Hendricks, Tsallagova.
Wiener Symphoniker, Bregenz
Festspielchor/Carignani

Regi: Kasper Holten

Scenografi: Es Devlin

C Major 742208 [1 DVD]

Den här dvd-inspelningen av *Carmen*, gjord sommaren 2017 vid festspelen i Bregenz, har nordiska intressen genom

att **Kasper Holten** regisserar och **Daniel Johansson** gestaltar den manliga huvudrollen, Don José. Inspe­lningen har redan visats i svensk tv. Johansson har en framgångsrik internationell karriär på gång, och hans Don José i Bregenz kommer alldeles säkert att stärka den. Det är en påtagligt "nordisk" Don José. Den svenske tenoren ser inte ett spår spansk ut, och hans röst är fast och kraftfull utan minsta mediterrän sötma eller vekhet. Det fungerar alldeles utmärkt, och kontrasten mot **Gaëlle Arquez**' mörka blodfulla Carmen är effektiv. Daniel Johansson får också fint fram slitningarna mellan ve­k­nor­malitet och livsfarlig våldsb­enägenhet hos Don José.

Vad beträffar Kasper Holtens insats så tar scenografin över mycket av regin. Och så brukar det vara i Bregenz med dess spektakulära "Seebühne" uppbyggd i vatt­net i Bodensjön, medan den flertusen­hövdade publiken sitter på läktare på stranden, längre från scenen än i ett operahus. Sångarna är förstärkta, orkestern gömd någonstans i bakgrunden, och både musikaliskt och sceniskt måste det bli fråga om ett slags plakatteater. Så är det också här, och jag är säker på att det var en riktigt häftig och stilig upplevelse att se denna uppsättning

på plats med solnedgången över Bodensjön i bakgrunden. På dvd blir det inte riktigt samma sak, även om det är skönt att slippa den regn­skur som drog in under andra akten.

Es Devlin har till denna allt extra-*Carmen* låtit rigga upp ett par tjugo meter höga damhänder, som mellan sig kastar 15 stycken 4,3 x 7 meter höga kort, medan sångarna trampar runt på ytterligare ett antal kort, summa 62 stycken, varav några kan manövreras runt och visa skiftande bilder, delvis upp och ner i vatt­net. Onekligen imponerande. Det plaskas även omkring i vatt­net en del, och Carmen rymmer i slutet av första akten genom att göra ett svanhopp rakt ut i sjön. En skickligt infogad stand in antar jag, men när Don José på slutet dränker Carmen ser det otäckt äkta ut – hur gick det till?

Den onaturligt konstiga balansen mellan orkester och sångare gör att detta inte blir en helt konkurrenskraftig *Carmen*-dvd, särskilt inte som den innehåller ett par förkortningar – ingen smuglarkör till exempel. Men det är bra sångare även i övriga partier, och särskilt är **Elena Tsallagova** med sin fylliga och vackert avrundade sopran en nära nog idealisk Micaëla. ■■ Lennart Bromander

Arenan i Verona

KulturResor

SVENSKA KULTURRESOR AB

Utresor från Stockholm, Göteborg,
Köpenhamn, Oslo och Helsingfors
2018

Operafestival i Savonlinna

NYÅRSFIRANDE I WIEN 2018/2019

Reguljärflyg/buss: 28/12 2018-2/1 2019 **Bokning öppen 15 april**
Wienerphilharmonikernas Nyårskonsert i Gyllene Salen på Musikverein!
Årets dirigent - Christian Thielemann.
Kejsarbalen - "Le Grand Bal" på slottet Hofburg.
Läderlappen på Staatsoper och My Fair Lady på Volksoper.
Spanska Ridskolan - Grinzing - Wienerwald - Mayerling.
Stadsrundtur med buss! Besök på Schönbrunn slott.
Svenskspråkig lokalguide! Svensk och tyskspråkig färdledning!

RIGAS OPERAFESTIVAL

Reguljärflyg/buss: 13-16/6
RIGA - Dramatisk historia, unik Jugendarkitektur och mångårig musikkultur.
Elegant operahus, internationellt uppmärksammade operaföreställningar

Storartade operaföreställningar
13/6: "Rucklarens väg" av I Stravinskij, 14/6: "Turandot" av G Puccini
15/6: "Don Pasquale" av G Donizetti.

Kultursightseeing med vår svenskspråkiga specialguide under hela resan.
Vi besöker Art Nouveau Muséet i Riga vid vår konstutflykt "Riga Jugend",
nyöppnade Moderna muséet och utflykt till barockslottet i Rundale
och sommarstaden Jurmala. Förmåligt boende på Wellton Riga Hotel & Spa
med mycket centralt läge, gångavstånd till operabyggnaden. Bufférukokost och
måltider på hotellet och "spännande" restauranger i centrum.
Svenskspråkig färdledning

KONST- OCH MUSIKRESA TILL BERLIN OCH POTSDAM

Reguljärflyg/buss: 9-14/7
Berlin 2018 - "Kulturstad Europa"
Berlin med sina världsberömda operascener, konserthus och muséer,
lockar idag till fler besök än tidigare.

Konstens Berlin - Ett magnifikt Museiutbud:
Alte och Neue Nationalgalerie, Gemäldegaleri, Sammlung Berggruen,
Hamburger Bahnhof, Egyptiska muséet och Pergamonmuséet

Musikens Berlin - Opera och Filharmoni
Staatsoper Unter den Linden, Komische Oper Berlin och Berlins Philharmonie

Det "nya" och "gamla" Berlin upplever vi under vår omfattande Kultursightseeing
i den återförenade, idag "Gränslösa Staden".

4-stjärnigt centralt boende! Lokalt färgade måltider inkl drycker
Svenskspråkig konstguide.

SAVONLINNA OPERAFESTIVAL

Reguljärflyg/buss: 22-26/7
Helsingfors: 4-stjärniga Hotel Seurahuone, känt som "Societetshotellet"
Bussresa till Savonlinna: 4-stjärniga Hotel Krunnupuisto.
Fästningen Olofsborg, Kärämäki Träkyrka, natursköna åsen Punkaharju.
På hemresa besök i Svenskstaden Borgå med Runebergs Museum.

OPERAUPPLEVELSER PÅ OLOFSBORG
23/7: "OTELLO" av G Verdi, 24/7: "SPADER DAM" av P Tjajkovskij
och 25/7: "FAUST" av C Gounod

Svenskspråkig konstguide

OPERARESA TILL GLYNDEBOURNE OCH LONDON

Reguljärflyg/buss: 2-6/8
Royal Opera House London - Covent Garden
4/8: "Don Juan" av W A Mozart

Glyndebourne Festivalen 2018
6/8: "Pelléas et Mélisande" av Claude Debussy

Utmärkta biljetter. Centralt belägna Strand Palace Hotel! Reguljärflyg med SAS!
Stadsrundtur med buss och svenskspråkig lokalguide och färdledare

KONSTRESA I SCHWEIZ

KONST, MUSIK OCH NATUR
Reguljärflyg/buss: 12-19/8
Luzern - Sammlung Rosengart, Kunstmuseum Luzern
Martigny - Fondation Pierre Gianadda, Vevey - Musé Jenisch
Lausanne - Collection de l'Art Brut, Bern - Kunstmuseum Bern, Paul Klee Zentrum
Basel - Kunstmuseum Basel, Fondation Beyler, Museum Jean Tinguely
Zürich - Kunsthaus Zürich, Sammlung E G Bühle, Baden - Stiftung Langmatt
Winterthur - Sammlung Oscar Reinhart "Am Römerholz", Kunstmuseum Winterthur

OPERA KONSERT: - Opernhaus Zürich och Grand Théâtre de Genève

Svenskspråkig legitimerad konstguide.

OPERAFESTIVALEN I VERONA OCH "LA FENICE"-OPERAN I VENEDIG

Reguljärflyg/buss: 22-26/8
Verona - Romarstad med magnifik arena.
Venedig - kanalernas, kyrkornas, musikens stad

OPEROR på ARENA di Verona 22/8: "Carmen" av G Bizet och
23/8: "AIDA" av G Verdi

OPERA på La FENICE-OPERAN i VENEDIG 24/8: "Il Barbiere di Siviglia" av G Rossini

Kultursightseeing i Verona och Venedig.
Hotell i absoluta centrum. Svensk- och italienspråkig färdledning.

KONST OCH OPERA I MOSKVA

Reguljärflyg/buss: 10-15/9
Kultursightseeing i centrala delar av Moskva med vår
svenskspråkiga lokalguide. Historisk vandring genom Kreml.

KONSTUPPLEVELSER
Pusjkinmuseet och Tretjakovgalleriet i Moskva, Museigodset Abramtsevo,
nya Tretjakovgalleriet, Sergiej - Possad.

OPERA OCH BALETT PÅ BOLSHOITEATERN
Rutinerad svensk färdledning och svenskspråkig kulturguide

VENEDIG - OPERA OCH KONST

Reguljärflyg/buss: 5-7/10
La Fenice Operan: "La Traviata" av G. Verdi 5/10
Konstupplevelser: Peggy Guggenheim Collection,
Galleria Del 'Accademia, Dogepalatset

4-stjärnigt Hotell i Absoluta centrum, svenskspråkig lokalguide och färdledning

VERDI FESTIVALEN I PARMA, Italien med besök i Busseto-Parma-Modena- Sabbioneta-Mantova-Cremona

Reguljärflyg/buss: 11-16/10

I Verdis Fotspår - en Musik- och Kulturresa fylld av
spännande operahistoria under årets operafestival.

Opera- och konsertupplevelser
11/10 "Un Giorno di Regno" på Teatro Verdi i Busseto
12/10 "Trubaduren" på Teatro Farnese i Parma
13/10 "Attila" på Teatro di Regio i Parma

Besök på Teatro Pavarotti i Modena och på 1500-tals
teatern i Sabbioneta. Vår resa i Verdis hembygd omfattar
besök och upplevelser på kända platser och miljöer i
Verdis liv. I Parma bor vi på kända 4-stjärniga hotell
Toscanini och har egen buss under utflyktsdagarna.

Gastronomisk utflykt! Kultursigthseeing!
Musikinformatör! Svenskspråkig färdledning.

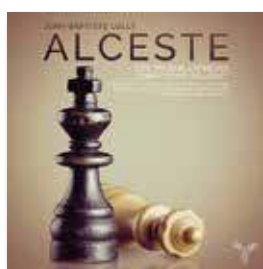

Svenska Kulturesor AB

Davidshallsg 21, Box 17554, 200 10 Malmö Tel 040-10 35 70, 0735-33 41 34, Fax 040-30 33 45

www.kulturesor.se info@kulturesor.se

avlyssnat

LULLY: ALCESTE

Van Wanroij, Crossley-Mercer, Gonzalez Toro, Bré, Williams, Bazola, Tauran, Cartón, de Hys. Les Talens Lyriques/Rousset

Aparte Music AP 164 [2 CD]

Distr: Naxos

Bara något år innan *Alceste* hade premiär 1673 hade **Jean-Baptiste Lully** och librettisten **Philippe Quinault** skapat sin – och Europas – första *tragédie-lyrique*: *Cadmus et Hermione*, med underrubriken *tragédie en musique*. Det var precis vad de eftersträvat, att trots de samtida dramatiker Racines och Corneilles protester göra tragedi i musik. Det fransk-klassicistiska regelverket var strängt, diskussionens vågor gick höga som stormarna i barockoperan.

Cadmus et Hermione var av allt att döma en succé. Och med *Alceste* befäste Lully och Quinault sin ställning, där de inte bara infogar dans- och köravsnitt utan även en del komiska förvecklingar. Materialet hämtades heller inte från Ovidius, som brukligt, utan från Euripides, vilket måste ha gjort ambitionen än tydligare. Den tidiga operan var ju ett resultat av att försöka återskapa den grekiska tragedin.

Alceste orsakade också uppståndelse. Inte bara av ovan nämnda skäl, utan också för att många retade sig på att Lully hade erhållit Ludvig XIV:s privilegium som ansvarig för den kungliga musiken. Men kungen gillade *Alceste*, kanske inte minst för att han själv kunde se sig speglad i operans olika gudar – Neptunus, Mars, Apollon, Pluto och Hercules.

Och nog visar **Christophe Roussets** inspelning vilken kraft det finns i denna tidiga Lullyopera. Handlingen är enkel, i princip några kärleksförväxlingar där *Alceste* offerar sig för sin älskade *Admète*, vilket får *Alcide* (*Hercules*) att besöka *Plutos* rike i underjorden och ta med sig henne upp till de levandes rike. Död och kärlek. Givetvis segrar kärleken – *amor vincit omnia* med Vergilius ofta citerade ord.

Och Quinault glömde inte citatets fortsättning: så låt oss besegras av kärleken, vilket i *Alceste* till och med hjälten *Alcide* gör.

Les Talens Lyriques spelar föredömligt, klangen är tät och precis och lyfter de många goda solistinsatserna. Nu har operan många roller, 27 närmare bestämt, varför alla solister utom en gör minst två roller. Bland huvudpersonerna märks **Judith Van Wanroijs** *Alceste*, en stark och suggestiv sopran som passar den lyriske tenoren **Emiliano Gonzalez Toros** *Admète* fint. Märks gör också **Ambroisine Bré** som *Céphise* och *Proserpine*, en mjuk mezzosopran med bett.

Kraftfullast, passande nog, är **Edwin Crossley-Mercers** *Alcide*, som stegar in i *Plutos* (**Étienne Bazola**) rike och möter där *Plutos* tjänstehjon, som sjungs av Namurs förträffliga kammarkör. Sällan är en körinsats så distinkt, så klangfull och så välartikulerad. Man hör varje stavelse. Övriga solister är också de av hög halt och sammantaget visar denna inspelning att gammal ändå är äldst. ■

Claes Wahlin

HÄNDEL: OTTONE

Cenčić, Snouffer, Hallenberg, Sabata, Kudinov.

Il Pomo d'Oro/Petrou

Decca 4831814 [3 CD]

Distr: Universal

Georg Friedrich Händels opera *Ottone* hade premiär på King's Theatre i London den 12 januari 1723, och en av de mest kända anekdoterna om Händel är förknippad med den premiären. Den omsusade divan *Francesca Cuzzoni* skulle göra sin Londondebut i den kvinnliga huvudrollen *Teofane*. Hon vägrade dock först att sjunga det elegiska lamentot "Falsa imagine" som entréaria

och ville ha ett mer virtuost uppvisningsnummer. Men Händel svarade att jag vet att ni är en djävul (une diablesse), men jag är Beelzebub alla djävlers chef, varpå han helt sonika hotade att kasta ut henne genom fönstret om hon inte gjorde som han ville. Det gjorde hon, och det med stor succé.

Anekdoten må vara apokryfisk men säger ändå en del om Händel. Liksom andra av tidens tonsättare verkar ju Händel ha dribblat runt med arior och anpassat dem litet hur som helst efter sångarnas och publikens önskemål, men han tummade inte på vad han ansåg vara det konstnärligt rätta. Dessutom insåg han bättre än sångerskan själv vari kvaliteterna i hennes röst låg. Efter *Ottone* kom Cuzzoni att få lysande framgångar just på grund av den självfulla timbre som Händel hade öra för, och han kom att skriva åtskilliga av sina vackraste elegiska arior just för henne.

Ottone blev också en rejäl succé som helhet, och den inleder en inspirerad och lyckosam period i Händels operaskapande. I tät följd kom mästerverken *Tamerlano*, *Julius Caesar* och *Rodelinda*.

Liksom denna trio är *Ottone* fylld av flödande vital operamusik, och vitaliteten skiner igenom överallt, trots att inte bara "Falsa imagine" är elegiskt färgad. En påfallande hög procent av ariorna i verket uttrycker sorg, besvikelse eller saknad. Ibland ilsknar någon av protagonisterna dock till och skapar kontrast med fräsande vokal frustration över någon verklig eller inbillad oförrätt. *Ottone* är kort och gott en härligt uppfriskande Händelopera.

Och den kommer väl till sin rätt i den här nyinspelningen. **George Petrou** och hans ensemble Il Pomo d'Oro har tidigare övertygat om sin Händelkompetens i en inspelning av *Alessandro* och gör det här åter. Det är underbar rytmisk spänst i deras expressiva men aldrig pressade spel. Expressiviteten hålls i stram balans, samtidigt som instrumentklängen är påfallande sensuell.

Handlingen är av traditionellt barockoperasnitt. Den utspelar sig i Rom på 900-talet. Kejsar Otto ska gifta sig med den bysantinska

prinsessan Teofane, men det uppstår förstås komplikationer och missförstånd, innan det är dags för det lyckliga slutet. Cuzzonis parti, Teofane, sjungs här av ett relativt nytt namn i barockbranschen, den amerikanska sopranen **Lauren Snouffer**. Hon har precis den rätta "Seelenstimme", som Cuzzoni tycks ha haft, och hennes röst är också mycket smidig och med en daggfrisk personlig timbre. Henne vill man höra mer av.

Titelrollen som vid premiären sjöngs av en annan av tidens stora divor, kastraten Senesino, görs av **Max Emanuel Cenčić**, och han har förvisso en briljant countertenor, som ledigt exekverar de svårigheter som Händel serverar. Men hans röst har den litet spända smått gälla karaktär som många countertenorer har och som blir tröttande i längden, och *Ottone* har mycket att sjunga! Samma röstkaraktär har inspelningens andra countertenor **Xavier Sabata** i rollen som Adalberto, som försöker stjäla både kronan och bruden från *Ottone*. Man längtar efter en Andreas Scholls mjuka lyster.

Adalbertos mor Gismonda hjälper sonen med ränksmidandet, och hon sjöngs vid premiären av ytterligare en av tidens storheter Margherita Durastanti. Här görs hon av en av vår tids storheter, **Ann Hallenberg**. Hennes närmast unikt färgrika och varma mezzo är som alltid fantastiskt uttrycksfull. ■ Lennart Bromander

HANDEL ARIAS

Franco Fagioli, countertenor.

Il Pomo d'Oro/Valova

DG 479 7541 [1 CD]

Distr: Universal

Då är den här, **Franco Fagiolis** Händel-cd! Efter att ha låtit sina intensiva kolo-

ratuarexplosioner detonera i operor skrivna för dåtidens främsta kastratkometer – Caffarelli, Carestini och Farinelli i operor av Hasse, Porpora, Vinci – är det dags för det argentinska fenomenet bland countertenorer Franco Fagioli att ge sig på den störste och den mest krävande av dem alla, **Georg Friedrich Händel**.

Att gestalta den förtätade inre känslointensitet som utvecklas i Händels psykologiskt djuplodande arior och som gör honom unik bland de tusentals arior komponerade av alla dessa mångskrivande operatsättare under högbarocken kan var en utmaning.

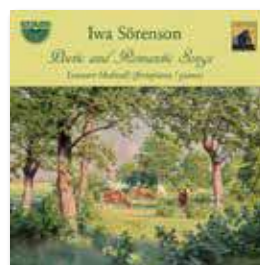
Fagioli har valt arior som han själv får gåshud av att höra och nogger han lyssnaren gåshud i de dussintal nummer som skivan innehåller. Den omfattar både välkända repertoarnummer och mer ovanliga alster – om sådana överhuvudtaget existerar i den massindustri som inspelningarna av Händeloperor har utvecklat sig till under de senaste åren. Fagioli inleder i stor stil med en aria ur *Oreste* en pasticcioopera, d.v.s. en opera sammansatt av musik ur Händels tidigare operor. Arian komponerades ursprungligen för hans *Riccardo Primo* och den skrevs för kastraten Carestini, om vilken tonsättaren Hasse sa att den som inte har hört honom sjunga hade inte upplevt den perfekta sångstilen.

Vad den perfekta sångstilen var för Hasse vet vi inte, men att Fagioli kommer nära finns det anledning att konstatera. Liksom i Händels virtuosa glansnummer på skivan, "Venti, turbini, prestate" ur *Rinaldo* eller "Dopo notte" ur *Ariodante* naglar Fagioli fast åhöraren med sin voluminösa stämma och omiskännliga färg och utmejslar alla barockoperans vokala affektfigurer, de långa utdragna linjerna, messa di voce (att från ett pianissimo svälla till ett fortissimo för att sedan gå tillbaka till pianissimo igen), fioriturer, drillar, portamenti, löpningar.

Allt får hos Fagioli en förhöjd djupare mening och tydliga konturer. Lyssna till den virtuosa lekfullheten i en aria ur *Il pastor fido*, där han från högsta höjd till ett dödsföraktande språng går ner i djupet av bröströsten med dramatisk kraft som saknar motsvarighet i dag.

Även i recitativiska avsnitt som "Frondi tenere", som föregår den berömda "Ombra mai fu" ur *Xerxes* eller recitativet till Bertaridos aria "Pompe vane di morte!" ur *Rodelinda*, skriven för Händels andra favoritkastrat Senesino, där tar Fagioli tag i texten med samma nerviga intensitet. För Senesino skrev Händel sin kanske mest berömda opera *Giulio Cesare in Egitto*, ur vilken Fagioli excellerar i en raffinerad pastoral duett med en soloviolin.

Endast i arian "Scherza infida" ur *Ariodante*, kanske Händels mest gripande uttryck för kärlekssorg överhuvudtaget, blir jag besviken. Här blir Fagioli inte mer än redovisande och allmän i sitt uttryck. Jag tror att det har att göra med dirigenten **Zefira Valovas** gedigna men fantasilösa arbete med orkestern Il Pomo d'Oro. Tempi är ofta långsamma och odynamiska, klangen vårdad men jämntjock och samsas inte alltid väl med Fagiolis viljestarka och dynamiska sångartemperatur. Men detta ska inte hindra någon från att ta del av Fagiolis första soloskiva med Händel. ■ Erik Graune

POETIC AND ROMANTIC SONGS

Iwa Sörenson, sopran.

Almqvist, Lindblad, Lundqvist, Liljefors, Johansson, Bäck, Jeppson.

Lennart Hedwall, fortepiano/piano
Sterling CDA 1819-2 [1 CD]

Distr: Sterling

En liten boom i det lilla kan man nog säga att det har varit för tonsättaren **Adolf Fredrik Lindblad** (1801-78) på sistone. Efter Eva Öhrströms biografi häromåret kom i höstas en cd där Oskar Ekberg spelar Lindblads pianomusik. Ungefär samtidigt gavs denna utsökta

skiva ut där Stockholmsoperans mångåriga lyriska sopran **Iwa Sörenson** framför arton av Lindblads en gång så populära sånger.

Dessa sånger upptar ungefär hälften av innehållet på cd:n, som i övrigt ägnats åt **Carl Jonas Love Almqvist** (1793–1866), och fem svenska modernister.

Iwa Sörenson har en bred musikalisk utbildning och debuterade som Norina i *Don Pasquale* i Malmö 1978. Sitt genombrott fick hon som läspande kaptensdotter i Hasse Alfredsons uppsättning av Gilbert & Sullivan-operetten *HMS Pinafore* på Oscarsteatern i Stockholm 1980. På Operan har hon sjungit roller i *Figaros bröllop*, *Enlevningen ur seraljen*, *Barberaren i Sevilla*, *Così fan tutte*, *La Traviata*, *Hoffmanns äventyr*, *La Bohème*, *Rosenkavaljeren* och Hilding Rosenbergs *Marionetter*. Jag minns även hennes rörande porträtt av den livsbejakande syster Constance i Poulencs *Karmelitsystrarna*.

Sörenson, som är utrustad med absolut gehör, har med fördel även ägnat sig åt nyskriven musik av både svenska och utländska tonsättare och till exempel framfört avantgardistiska verk som Luciano Berios *Sequenza nr III*.

De många och rätt korta sångerna som samlats här är sammanställda från två lp-skivor inspelade 1982–86.

Skivan inleds med sex *Songes* (Drömmar) av Carl Jonas Love Almqvist av diktaren Gunnar Ekelöf kallade "svenska spirituals" och avsedda att framföras utan ackompanjemang. Almqvist var ju inte bara författare utan hade i likhet med diktarkollegor, som till exempel Erik Gustaf Geijer och E.T.A. Hoffmann, en musikalisk ådra som gärna tog sig kompositoriska uttryck.

Det är en fröjd att höra dessa avskalade små miniatyrer så vackert framförda som här. Men Sörensons klockrena intonation och charmig kultiverade föredrag sätter även sin prägel på den omfångrika buketten av Lindbladsånger.

Om Almqvist i sin enkelhet prisade den poetiska inspirationen, stod Lindblads håg till det större formatet, men det är för sina 215 sånger, många till texter av honom själv och ämnade att framföras i stockholmska musiksalonger, han främst har gått till eftervärlden. I hans sånger finns ofta en diskret nordisk naturlyrisk ton, även om

han sällan mer direkt anknöt till den svenska folkvisan. Några av sångerna, "Om aftonen, Mån tro? Jo, jo!" och "Föresats", är präglade av Lindblads olyckliga kärleksrelation till den unga Jenny Lind, som var inneboende hos paret Lindblad. Andra är religiöst mediterande som "Förtröstan" och "Var är mitt hem?" (till text av Lindblads Uppsalavän **Thekla Knös**).

Personligen fastnar jag även för den spralliga valsminiatyren "En ung flickas morgonbetraktelse" och den pastischartat ornamenterade "Erster Verlust" till text av **Goethe** och publicerad redan 1824.

Vidare ingår på cd:n bland annat tre visor ur **Torbjörn Iwan Lundqvists** (1920–2000) *Sex små sommarsånger* och ett par finciserade tolvtonskompositioner i arkaiserad folkton av Måndagsgruppsledamoten **Sven-Eric Johansson** (1919–97). Av intresse är också *Tre kinesiska dikter* av **Sven-Erik Bäck** (1919–94), i sin ungdom en flitig romanstonsättare och även han medlem av Måndagsgruppen.

Visst kan man efter ett tag efterlysa en större dramatisk spännvidd i de av den beskedliga Leipzigmantiken präglade Lindblad-sångerna, eller sakna ett kraftigare anslag i det i längden något "pinnigt" tidstroga fortepianot. Men det är heller inte fel att försöka vinnlägga sig om ett mer "tidshistoriskt" lyssnande.

Skivan innehåller en värdefull text av **Lennart Hedwall**, som i egenskap av ackompanjator också kunde ha fått en presentation. Vidare ett intervjuavsnitt med Iwa Sörenson och sångtexter på svenska med engelsk översättning. En utgåva med Sörensons och Hedwalls inspelning av Erik Gustaf Geijers sånger vore även det något att se fram emot. ■ Henry Larsson

KUNGLIGA OPERAN
operan.se
Bilj. tfn: 08-791 44 00

Puccini *Tosca*: 25/4, 2, 4, 8/5.

Tjajkovskij *Eugen Onegin*: 28 premiär, 30/4, 7, 10, 16, 22/5, 2/6.

Lehár *Glada änkan*: 3, 5, 9/5.

Strauss *Rosenkavaljeren*:
26 nypremiär, 29/5, 1, 4, 7, 10/6.

FOLKOPERAN
folkoperan.se
Bilj. tfn: 08-616 07 50

Glass *Satyagraha*:
18, 19, 21, 23, 25, 27, 29/5.

GÖTEBORGSOPERAN
opera.se
Bilj. tfn: 031-13 13 00

Musorgskij *Boris Godunov*
(urversionen): 21 premiär,
25, 29/4, 3, 5, 11, 13/5.

Lloyd Webber *The Phantom
of the Opera*: 27, 28/4, 4, 6, 12,
18, 19, 20/5.

Rossini *Barberaren i Sevilla*: 2/5.

Dove *Monstret i labyrinten*:
30 premiär, 31/5, 2, 3/6.

WERMLAND OPERA
wermlandopera.com
Bilj. tfn: 054-21 03 90

Strauss d.y. *Läderlappen*:
25, 27, 28, 29/4, 2, 4, 5, 6/5.

**MALMÖ OPERA
OCH MUSIKTEATER**
malmoopera.se
Bilj. tfn: 040-20 85 00

Verdi *Rigoletto*: 25/4, 8, 12, 15, 19,
29/5, 1/6.

Gefors *Parken*: 5 Sverigepremiär,
11, 13, 17, 30/5, 2/6.

SOMMAROPERA 2018

DROTTNINGHOLMSTEATERN
dtm.se
BiljettDirekt, tfn: 077-170 70 70

Rameau *Pygmalion*: 28 premiär, 31/7, 2, 4, 5, 7, 9, 11/8.

Rossi/Zivkovic: *Syskonen i Mantua*: 8 urpremiär, 11, 13, 15,
17, 20, 22/9.

LÄCKÖ SLOTT
www.lackoslott.se
info@lackoslott.se / Bilj. tfn 0510-48 46 60

Marschner *Vampyren*: 15 Sverigepremiär, 17, 18, 20, 21, 24,
25, 27, 28, 31/7, 1, 3, 4/8.

OPERA PÅ SKÄRET
www.operapaskaret.se
biljetter@operapaskaret.se / Bilj. tfn 0580-711 00

Donizetti *Kärleksdrycken*: 14 premiär, 21, 22, 27/7, 2, 3,
9, 10, 24/8.

Verdi *Don Carlo*: 28 premiär, 29/7, 4, 5, 11, 12, 16, 18, 19, 23,
25, 26/8.

VADSTENA-AKADEMIEN
www.vadstena-akademien.org
biljett@vadstena-akademien.org / Bilj. tfn 0455-61 97 00

Gamla Teatern
Unander-Scharin *Riddartornet*: 5 premiär, 6, 8/7.

Vadstena Slott – Bröllopsalen
Düben/Desfontaines/Lully: *Solen och Nordstjärnan*: 20 premiär,
23, 24, 26, 27, 29, 30/7, 2, 3, 5, 6, 8/8.

SMÅLANDSOPERAN
www.smop.se
biljetter@smalandsoperan.se / Bilj. tfn 0474-470 00

Bizet *Carmen*: 21 Premiär, 25, 28, 29, 31/7, 1, 4, 5, 7, 8,
11, 12/8.

28/4 EUGEN ONEGIN

Tjakovskij. D: Rogister. Fredriksson, Beskow, Anmo, Rudström, Forsén. Direkt från Kungliga Operan, Stockholm.

5/5 PARKEN

Gefors. D: P. Ringborg. Greene, Tjønn, Nyári, Andersen, Ackerfeldt, Stern. Direktsändning från Malmö Opera.

12/5 CENDRILLON

Massenet. D: de Billy. DiDonato, Kim, Coote, Blyth, Naouri. Föreställning 28/4 2018, Metropolitanoperan, New York.

13/5 BIRGIT NILSSON, DOKUMENTÄR AV BRITTA SVANHOLM MANIETTE (KL.14).

17/5 BIRGIT NILSSON 100 ÅR – EN HYLLNING TILL GÖTEBORGSOPERANS GUDMOR

D: Ingebretsen. Stemme, Dalayman, Lögdlund, C. Nilsson, Paulsson, A. Persson, Strid, Theorin. Direktsändning från Göteborgsoperan.

17/5 BIRGIT NILSSON PÅ KUNGLIGA OPERAN – SALOME

Strauss. D: Ehrling. Nilsson, S. Björling, Henriksen, Bergström. Meyer, Andersson. Inspelning 18/11 1954.

19/5 BIRGIT NILSSON PÅ KUNGLIGA OPERAN – TRISTAN OCH ISOLDE

Wagner. D: Varviso. Nilsson, Neate, Meyer, Saedén, Rundgren. Föreställning 29/12 1966.

26/5 BIRGIT NILSSON PÅ KUNGLIGA OPERAN – TOSCA

Puccini. D: Savini. Nilsson, Ulfung, Saedén, Hallgren, Lundborg. Föreställning 4/5 1966.

2/6 BIRGIT NILSSON PÅ KUNGLIGA OPERAN – VALKYRIAN

Wagner. D: Gielen. Nilsson, S. Björling, Höiseth, Nordmo-Lövberg, Tyrén. Föreställning. 6/6 1963.

7/6 BIRGIT NILSSON 100 ÅR – JUBILEUMSKONSERT PÅ KUNGLIGA OPERAN, STOCKHOLM

D: Gilbert. Stemme, Weinius, Beskow, C. Nilsson. Konsert 19/5 2018.

9/6 BIRGIT NILSSON PÅ KUNGLIGA OPERAN – ELEKTRA

Strauss. D: Klobučar. Nilsson, Ericson, Lindholm, Saedén, Jehrlander. Föreställning 14/5 1965.

16/6 CHARLES GOUNOD 200 ÅR – TRIBUTEN FRÅN ZAMORA

D: Niquet. Van Wanroij, Holloway, Montvidas, Christoyannis. Konsertant framförande 28/1 2018, Prinzregententheater, München.

23/6 2 X DIDO OCH AENEAS

D: Agnew.
1. Henri Desmarest: ur "Dido" [1693].
2. Henry Purcell: "Dido och Aeneas" (ca 1688).
Konsertant framförande 15/7 2017, Carmekyrkan, Peralada, Spanien.

**Folkets Hus
och Parker**

OPERA LIVE

6/10 AIDA

Verdi. D: Luisotti. R: Frisell. Netrebko, Rachvelischvili, Antonenko, Kelsey. Direktsändning från Metropolitan, New York.

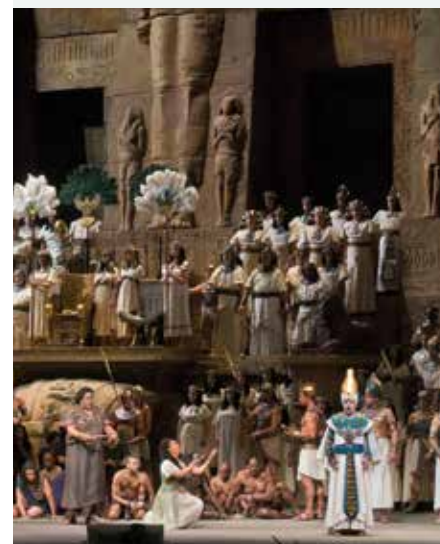

Foto: Copy/Master

20/10 SIMSON OCH DELILA

Saint-Saëns. D: Elder. R: Tresnjak. Alagna, Garanča, Naouri. Direktsändning från Metropolitan, New York.

27/10 FLICKAN FRÅN VÄSTERN

Puccini. D: Armiliato. R: del Monaco. Westbroek, Kaufmann, Lučić. Direktsändning från Metropolitan, New York.

10/11 MARINE

Muhley. D: Spano. R: Mayer. Kelly, Graves, Davies, Maltman. Direktsändning från Metropolitan, New York.

15/12 LA TRAVIATA

Verdi. D: Nézet-Séguin. R: Mayer. Damrau, Flórez, Kelsey. Direktsändning från Metropolitan, New York.

livepabio.se
facebook.com/livepabio
twitter.com/livepabio
instagram.com/livepabio
youtube.com/folketshusparker

MUSIKALISKA

- nationell scen för tidig musik?

De stora musikaliska institutionerna i Sverige karakteriseras av stabilitet, de långa chefsperioderna är vid sidan av musiken det tydligaste tecknet på sakernas tillstånd. Det är inte ovanligt att våra största musikinstitutioner leds av en och samma person i över ett decennium. Så vitt jag kan bedöma är de nuvarande cheferna för dessa institutioner både kompetenta och erfarna.

Snarare finns det ett slags strukturproblem. Stockholms tre största musikinstitutioner, Kungliga Operan, Konserthuset och Berwaldhallen, framför alla musik från samma period, det förlängda 1800-talet, från Mozart till några decennier in på 1900-talet. Det som sticker av, säg lite Händel eller enstaka ofta framlyfta samtida kompositörers verk, gör just det: sticker av.

Det är knappast en slump att Operans förre orkesterchef för några år sedan smidigt kunde inta en identisk position på Konserthuset. Tre hus som spelar musik från samma perioder och ofta från samma länder. Repertoaren mellan Berwaldhallen och Konserthuset är närmast identisk och för den som vill höra vad för slags opera som skrevs parallellt med symfoni- och kammarmusiken, ja, de kan ta del av detta på Kungliga Operan.

Jag skriver detta från Paris, där jag under en dryg vecka vid sidan av det långa 1800-talet kan ta del av både iscensatt barockopera och konsertant barockmusik. Här har flera av barockens utövare det senaste decenniet fått plats på de stora institutionerna. De började som ett slags enklaver, orkestrar som verkade utanför Paris och kunde framträda i mindre städer eller med tiden gästa större scener i Paris. Det hela erinrar om förhållandet mellan friteatrar och institutioner i Sverige, hur de senare tar intryck och med tiden integrerar de förras repertoar eller konstnärliga ledare. Utan enklaverna kan institutionerna inte utvecklas, de fastnar i sina traditioner, som förvisso kan vara vackra, men likväl är begränsade.

I Sverige har man rest murar mellan de musikaliska enklaverna och institutionerna. Vadstena-Akademien, Stockholm Early Music Festival, Fylkingen, Utomjordiska Barockbolaget i Göteborg och Göteborg Baroque eller festivalen O/modernt på Confidencen – för att inte tala om Drottningholmsteatern – är alla musikaliska sammanhang av hög kvalitet och som har verkat i många år, bitvis över flera decennier. Deras konstnärliga ledare kommer heller inte vidare; det antas att de stora institutionernas

konstnärliga ledare besitter kompetens utöver det förlängda 1800-talet, däremot inte tvärtom, att en barockexpert vet något om Verdi.

För barockoperans vidkommande vore i dag det bästa sättet att rucka på strukturerna att inrätta Musikaliska som en nationell scen för tidig musik. En fast scen möjliggör utveckling. När institutionerna väl märker att där finns en publik – så som det ungefär har gått till i Paris – så kommer denna musik, i bästa fall, att integreras med institutionernas repertoar.

Men om chefsrekryteringen fortsätter att ske utifrån institutionernas traditionella verksamhet, kommer sakernas sorgliga tillstånd bestå. Just därför är det nödvändigt att adla enklaverna, ge barocken och den nutida musiken fasta scener, i stället för att ösa alla skattemedel över tre institutioner som gör i princip samma sak, hur utmärkt dessa än utför sitt värv. ■■ Claes Wahlin

Sm.Op.

Georges Bizets Opera

CARMEN

Biljetter
www.smop.se/biljetter
 eller hos Uppvidinge kommun 0474-470 00
 Biljetter kan även köpas hos våra ombud:
 Hotell Cardinal 0470-72 28 00
 Hotell Olof 0474-108 36, Opera-menyer
 – se www.smop.se

Libretto av Henri Meilhac & Ludovic Halévy
 I regi av Åsa Elmgren
 och Björn Elmgren
 Åseda Folkets Park 21.7–12.8 2018

Birgit Nilsson
 IOO ÅR

MUSIK & MÖTEN

17/6 Stipendiekonsert
 1/7 Marianne Morck
 15/7 Helena Döse
 22/7 Festkonsert
 29/7 Bengt Hall

MASTER CLASS

med Karl-Magnus Fredriksson
 & Elisabeth Boström
 26 aug-2 sept 2018
 Åhörarplatser tis-tors
 Avslutningskonsert i
 Västra Karups kyrka 2 sept

Arrangemang av Birgit Nilsson
 Sällskapet och Birgit Nilsson
 Museum. Bokas genom
 bnsallskapet@birgitnilsson.com.
 Information
www.birgitnilsson.com

*Boka dina annonser
 via vår samarbetspartner!*

Nr 3/2018 utkommer den 25 juni och bokningsstoppet är satt till den 5 juni.

Alex Simonsson,
alex@sb-media.se

Swartling & Bergström Media
 Birger Jarlsgatan 110
 114 20 Stockholm
 Tel 08-545 160 63. www.sb-media.se

S&B
 SWARTLING & BERGSTRÖM MEDIA

ANNONSÖRER I DETTA NUMMER:

Birgit Nilsson Museum | Favoritresor | GöteborgsOperan | Jussi Björling-museet | Kamraterna
 Kungliga Operan | Läckö Slott | Malmö Live Konserthus | Malmö Opera | Region Halland | Smålandsoperan
 Stiftelsen Vattnäs Konsertlada | Svenska KulturreSOR | Universal Music | Vadstena-Akademien
 Wilhelm Stenhammar International Music Competition | Your Next Tour AB

Frun gratulerar två fantastiska sångerskor på deras 90-årsdag! Christa Ludwig fyllde den 16 mars och Kerstin Meyer den 3 april.

Då Frun var i Wien, visade det sig att man inte bara firade den framlidne tonsättaren **Gottfried von Einems** hundraårsdag, utan också **Christa Ludwigs** nittioårsdag. Det var ju hon som kreerade huvudrollen vid urpremiären av hans opera *Den gamla damens besök* 1971. Hon är ännu vid bästa vigör, håller mästarkurser och berättar gärna historier från sin långa karriär. Även **Kerstin Meyer** gjorde denna roll i Wien och översatte själv operan då den sattes upp i Stockholm fem år senare.

Rollen som **Claire Zuchanassian**, den gamla hämndlystna damen på återbesök i sin barndomsstad, var tidigt vikt för **Christa Ludwig**, och tonsättaren förhörde sig om vilken tessitura som passade henne bäst. Ungefär som **Amneris**, svarade Ludwig. Men när **von Einem** återkom med sitt partitur blev hon betänksam och frågade tonsättaren vasst, om detta inte snarare vore ett parti för **Birgit Nilsson** eller **Lisa della Casa**. Jag kan förstås transponera, ursäktade sig tonsättaren och återkom sedan som tur var tjänstvilligt med ett partitur som passade som hand i handske för **Christa Ludwigs** stämma.

I föreställningen ska den gamla damen vid ett tillfälle tända en cigarr. Som motspelare hade **Christa Ludwig Eberhard Wächter**, som bland annat var en av den tidens främsta **Don Giovanni**. Också privat var **Wächter** en chevaleresk herre, och **Christa Ludwig** berättar att till varje föreställning erbjöd han henne en cigarr av bättre märke än det rökverk **Wiener Staatsoper** ansåg sig ha råd med att tillhandahålla.

De båda sångerskorna **Ludwig** och **Meyer** alternerade oftare än man skulle kunna tro i samma uppsättningar. Ett annat exempel är **Wieland Wagners** berömda *Tristan*-uppsättning i **Bayreuth**, där båda sjöng **Brangäne** mot **Birgit Nilssons Isolde**. **Ludwig** sjunger på den berömda **DG**-inspelningen, men den som vill höra **Meyer** mot för övrigt samma laguppställning, rekommenderas en inspelning på bolaget **Myto**.

Ur den svenska hovsångerskans fatabur finns hur många roliga och spännande anekdoter som helst, så **Frun** vet inte var hon ska börja. En tidig roll i **Meyers** karriär var **Delila**, som hon utförde i **Isaac Grunewalds** berömda dekor. Rollerna var många och det var inte lätt att hålla reda på alla insatser och entréer. Vid en föreställning, då hon stod i kulissen, i början av andra akten, fick hon plötsligt höra en orkesterinsats som hon förväxlade med det tillfälle då hon triumferande ska

komma ut med **Simsons** hår i handen. Hon rusade ut mot rekvisitabordet, slet åt sig peruken, kom in på scenen och insåg "det här är ju fel". Det var bara att kasta ut peruken i kulissen, medan en och annan i publiken undrade vad hon hade för sig. Tydligt hade hovsångerskan fått en hang-up mot detta fatala förspel till andra akten. När **Frun** lyssnade på denna hämndaria tillsammans med henne ur **Bluebells** solorecital, var hon inte nådig mot **Hovkapellet**s stråkinsats: "Det låter som de sågar ved", var hennes kommentar.

Som mest flitig utomlands var **Meyer** under 60-talet. Hon pendlade mellan **Hamburg**, **Berlin**, **Bayreuth** och många andra städer med föreställningar och repetitioner i en aldrig sinande ström. Som van bilförare tog hon gärna bilen mellan olika evenemang. I **Hamburg** gjorde hon sin första **Dorabella** och hade inte riktigt hunnit lära sig slutensemblen. Men den bankade hon lätt in på väg till föreställningen med klaverutdraget i förarsätet under **Hamburgs** alla rödljus.

Ibland var evenemangen så många att hon knappt visste var hon vaknade upp – i **Berlin** stod sängen mot vänster vägg, i **Hamburg** var det tvärtom. Vid ett tillfälle vaknade hon upp i **Berlin** i tron att det var **Hamburg** och slog således upp ett ordentligt blåmärke då hon försökte kliva ur sängen mot väggen.

Carmen var som alla vet en av hennes största roller. Den operan är också livsfarlig då det är så mycket som kan gå fel. När hon sjöng rollen mot **Kolbjörn Höiseith** på **Det Norske Opera** hade han glömt kniven i logen inför det fatala mordet. Med sin stora erfarenhet visste **Meyer** naturligtvis på råd i varje knivig situation: "Stryp mig då", väste sångerskan till den arme tenoren.

Frun vet få sångerskor som varit med om så mycket och är så analytisk, samtidigt med så mycket humor. Vem vill inte höra om när **Karajan** i **Salzburg** släntrar in till en repetition med en handduk på axeln, föregången av ett stort och nervöst lagt entourage ... :||

Christa Ludwig

Kerstin Meyer

MALIN NYSTRÖM, VIOLIN

SUJIN JANG, VIOLIN

GUNNAR ROHLÉN, VALTHORN

REBECCA RONGE, CELLO

ANDERS HASSGÅRD, SLAGVERK

JOHANN SOUSTROT, VIOLIN

ANNIKA FREDRIKSSON, FAGOTT

För musikälskare. Av musikälskare.

Nu släpper Malmö SymfoniOrkester programmet för säsongen 2018-19. Boka din konsertserie i dag, få ett bättre pris och din egen plats i konsertsalen!

malmolive.se

BORIS GODUNOV

ALLT GÅR ATT KÖPA. UTOM ETT RENT SAMVETE.

OPERA AV MUSORGSKIJ

En djäv, intensiv och praktfull opera om hur en karismatisk man lyckas lura massorna, ett ständigt aktuellt tema.

Regissören Peter Konwitschnys tolkning är en omskakande upplevelse, kritisk mot konsumtionssamhället och dagens politiska klimat.

Spelas t.o.m 13 maj.

Köp biljetter och boka bord i GöteborgsOperans Restaurang
031-13 13 00, www.opera.se

